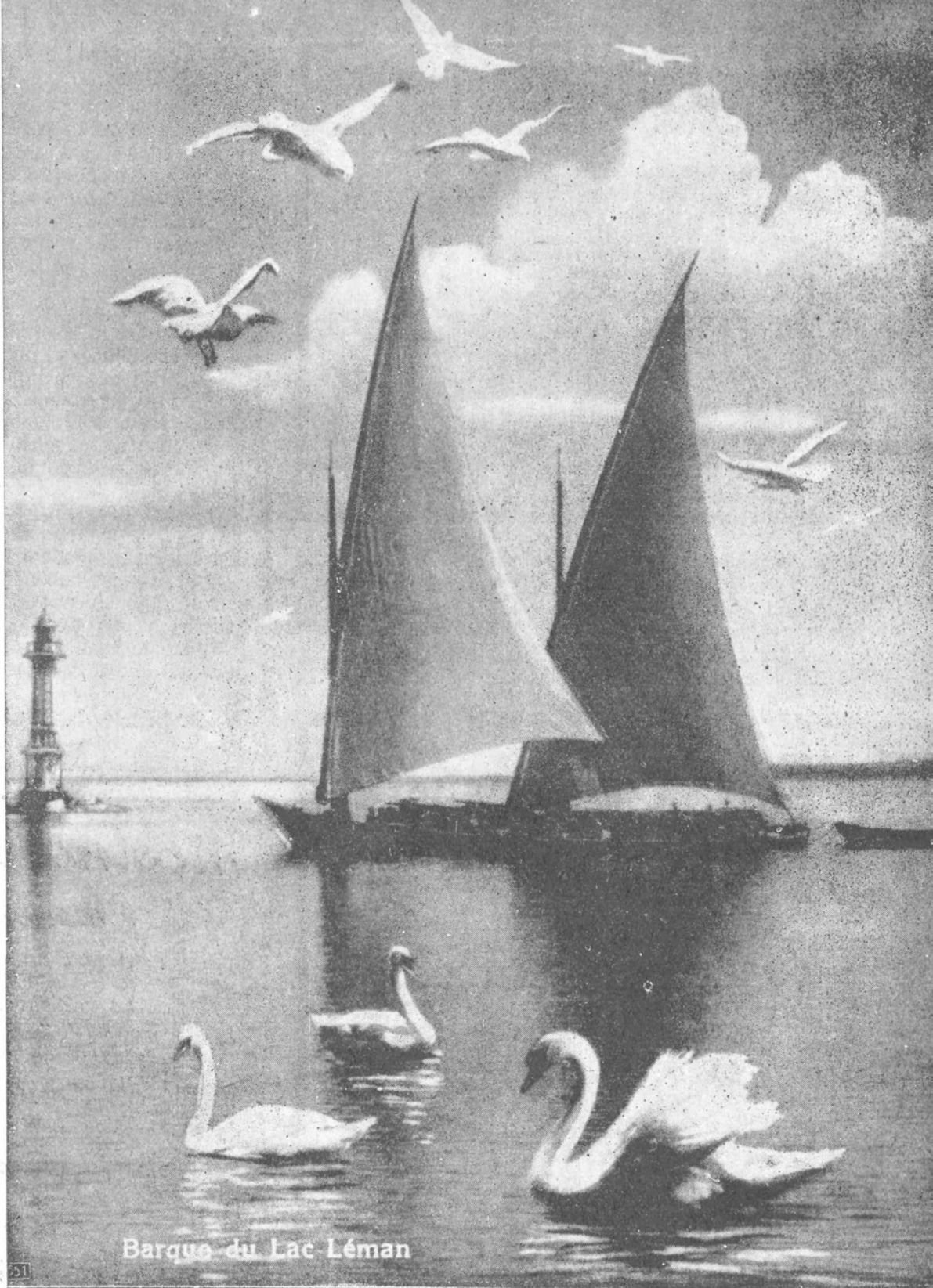

Poštnina plačana v gotovini.

Barque du Lac Léman

Vzajemna

9.

Svoboda

ILUSTRIRANA KULTURNA IN DRUŽINSKA REVIJA

IZHAJA MESEČNO ~ SEPTEMBER 1938 ~ LETO II.

Konzumno društvo za Mežiško dolino

r. z. z. o. z. v Prevaljah

Poštni predal št. 3.

Poštni čekovni račun 12.048.

Telefon interurban št. 5.

Brzjav: Kodes Prevalje.

**Osrednja pisarna in centralno
skladišče v Prevaljah**

Podružnice:

Prevalje, Leše, Mežica, Črna I, Črna II, Sv. Helena, Guštanj,
Muta, pekarna v Prevaljah ter 7 lastnih zadrugnih domov v
Mežiški dolini.

Zadruga nudi svojim članom vedno sveže blago po najnižjih
cenah. Hranilne vloge sprejema centrala v Prevaljah in njene
podružnice ter jih obrestuje po najvišji obrestni meri. Prodaja
se le članom. Član društva lahko postane vsak.

Delež znaša samo Din 100.—.

Delavke, delavci, nameščenci, kmetje in obrtniki ter sploh vse
ljudstvo, kupujte življenjske potrebščine le v svojih zadrugah!

V slogi je moč, v delu rešitev!

Splošna gospodarska in konzumna zadruga za Gorenjsko

r. z. z. o. z., Jesenice-Fužine, Cankarjeva 3.

Prodajalne: Sava, Jesenice, Borovlje, Kor. Bela, Dobrava, Sp. Gorje, Mojstrana. —
Zadružne gostilne: na Savi v Del. domu, na Kor. Beli, nasproti postaje. — Zadrugni
kišo: Radio poleg Del. doma. — Delavska domova: na Savi-Jesenicah, v Sp. Gorjah!

Slovenska narodna podporna jednota

največja slovenska gospodarska in dobrodelna
zadruga v SEVERNI AMERIKI. — Najboljša za-
varovalnica za življenje, bolezen, poškodbe itd.
— Posluje v Zedinjenih državah in Kanadi. — Ima
približno 50.000 članov v obeh oddelkih
in blizu 627 podružnic po raznih krajih Amerike.

**Premoženja nad
7.500.000 dolarjev**

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So.

Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NEKAJ LJUDSKIH PREGOVOROV

Slepca za pot in bedaka za svet na sprašuj!

Slab glas ima perot, dober pa komaj leze.

Surov je lahko tudi siromak, prevzeten pa le bogatin.

S hrupom ni nič storjenega.

Če bi nevoščljivost gorela, bi ne bilo treba drv.

Deset šteje prej, preden v jezi rečeš kej.

Dober premislek je boljši kakor uro hoda.

En norec deset norcev naredi.

ISKRE

Psihologija je nauk o ustroju duševnega želodca. Tudi
razmišljanje je le prebavni proces.

Da delujejo misli počasi, ni naša krivda. Če bi bil blisk
odvisen od nas, bi imel nekaj skupnega s polžem.

Genij je, ki razmišlja o juhi in ustvari filozofski sistem.
Tepec začne s filozofskim sistemom... in pride do juhe.

Dejstvo, da so misli carine proste, je še najmanj pripo-
moglo njih razširjenju.

Filozof očetovsko varuje resnico; zavija jo v tančico.

— Satirik jo posili in oplodi.

Vsaka teorija je ekstrakt in jo smemo uporabljati le
kot dodatek k vodeni juhi.

Radio — trajna ondulacija etra.

Autarkija (gospodarska osamosvojitev) je iz stiske
ustvarjena narodna čednost.

Učenjaki vseh narodov želijo mir. Če bi se v tem zedi-
nili tudi bedaki in norci, bi bilo najbrž učinkovitejše.

KONZUMNO DRUŠTVO RUDARJEV

Hrastnik, r. z. z. o. z. — Ustanovljeno 1906

Ima 3 prodajalne, zadružno gostilno in pekarno. Član postane lahko vsak. Delež
Din 100.—. Sodruzi, sodružice podpirajte Vašo zadrugo, Vaš Delavski dom.

Mestna hranilnica

Ustanovljena 1862

v Mariboru, Orožnova ulica 2

sprejema hranilne vloge na hranilne knjižice
in tekoči račun in jih obrestuje najkulantneje.
Za vse obveznosti jamči mestna občina mari-
borska z vsem svojim premoženjem in vso
davčno močjo.

Nove vloge izplačuje brez vsakih omejitev!

Telefon 20-03

Poštni čekovni račun 11.427

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča svojo
bogato zalogo strokovnih in zabavnih
knjig v vseh jezikih, kakor tudi muzikalij
za petje, klavir in druga glasbila. Knjige
in časopise, v zalogi se ne nahajajoče,
dobavlja iz inozemstva v najkrajšem času.

Ljubljana, Miklošičeva 16 - Tel. 31-33

Izhaja mesečno. Letna naročnina din 20.— (za inozemstvo din 40.—), polletno din 10.—, posamezna številka din 2.—, za člane »Vzajemnosti«
plačajo društva po din 1.50 mesečno ali din 18.— letno. Poštni čekovni račun št. 12.249. Rokopise pošiljati na: Delavska kulturna zveza »Vza-
jemnost« Ljubljana, Delavska zbornica, poštni predal 290. — Rokopisi se ne vračajo. — Uprava: Maribor, Sodna ulica 9/II.

Naša mržnja

Dr. Mirko Kus-Nikolajev

Veseli me, da so stvari, ki jih sovražim.

J. W. Goethe.

Še nedavno (1932) je napisal Henri Lefebvre: »V prihodnjih petdesetih let ne bodo postavljali problemov človeka.« V tej zablodi so živeli in še žive mnogi socialisti. Opirajoč se z dvema nogama na »materialno stvarnost« so skeptično opazovali duševno problematiko človeka, kakršna je bila v zadnjih dveh desetletjih. Osnovna sila človekova se jim ni zdela važna, — verjeli so rajši v zgodovinski mehanizem, ki naj izbrusi novega človeka.

In tako je ostal človek brez pomoči na potu razvoja, ko so nanj planili barbari ter ga s stisnjenimi pestmi tolkli po obrazu. Pchod barbarov je zadnja beseda današnje civilizacije. Klicev, ki jih je l. 1933 kričala mladina po berlinskih ulicah: »Plujemo na svobodo!«, l. 1922 v Rimu še ni bilo slišati. Kakšna neki bodo gesla, ki bodo padala leta 1944 v kateremkoli daljnem mestu sveta? — So to samo besede? Ne! To je program, ki mu sledi dejanje!

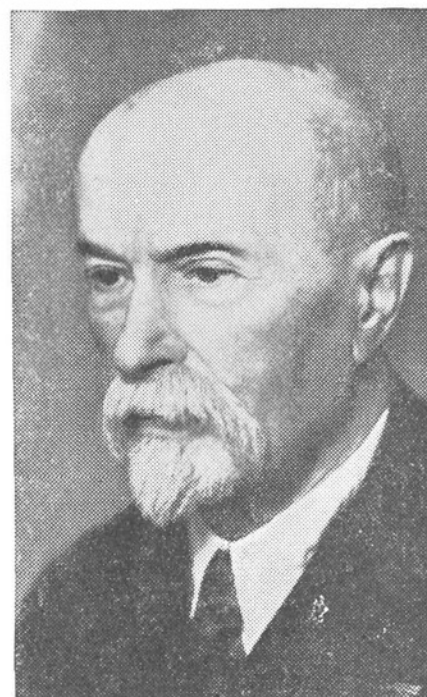
Je človeški rod res že toliko izčrpal svoje moralne sile, da brezčutno podlega barbarskim sugestijam duševnega suženjstva? — Ne! Toda ljudje so utrujeni, zapuščeni, razočarani. Udušile so jih razmere. V svojem personalističnem manifestu piše Emanuel Mounier: »Le delo, ki ni gol napor in proizvajanje dobrin, — le znanost, ki ne služi koristi, — le umetnost, ki noče biti udobnost, — in le osebno življenje, posvečeno neki višji duševni stvarnosti, so v stanju, vreči s sebe pezo mrtve preteklosti in ustvariti res nov red!«

Podčrtavam besede: »osebno življenje, posvečeno neki višji duševni stvarnosti...« Ali kdo se je v zadnjih petdesetih letih, ko so zanikavali »problem človeka«, brigal za tako življenje? So sploh smeli zanikavati človeka v času, ko je bil njegov problem najbolj krvav?

V socializmu bi prav za prav morala biti osredotočena in strnjena vsa človekoljubna stremjenja, ki so tako bleščeče predstavljala »problem človeka« v vsej njegovi preteklosti. Socializem se ni mogel in se ne more izčrpati v materialnih zadevah človeka, — ker sicer bi ga izgubil. In danes, ko je človek popolnoma neuravnotežen ter izgubljen, mu mora socializem nuditi pomoč in moralno oporo. Socialistično človečanstvo je danes edina sila, ki se lahko upira barbarskim vpadom. Brez te sile bo človek

brezpogojno podlegel barbarom in bo, dasi še tako pretepen, postal plen njihovega divjaštva. Problem današnje družabne stvarnosti bi najlaže označili takole: človečanstvo proti barbarstvu. Človekoljubje mogoče še ni našlo svoje končne oblike, še se spreminja, — toda v nečem se je ustalilo: borilo se bo za človeka in se odreka vseh obzirov proti vsakemu, ki človeka ponižuje. Dandanašnje človečanstvo je borbena in protibarbarsko.

Opustilo je sentimentalne tradicije starih zgolj solzavih človekoljubnih sanjarij in bo držalo samo njegove pozitivne strani. Ljudje so le tisti, ki se smatrajo za ljudi. Barbari niso ljudje, ker to ne želijo biti. Zaradi tega se novi človekoljubi ne bojé priznati: »So stvari, ki jih sovražimo!« — In jih je tudi res treba sovražiti!

V pravkar doživljajočih kritičnih dneh se spominjamo
s češkoslovaškim narodom prve obletnice smrti
Tomaža G. Masaryka

KOMU PRIPADA ZNANOST?

(Nekaj misli iz knjige Paula de Kruifa: »Why keep them alive?«)

Po zadnji vojni, ki smo menili, da bo napravila konec vsem vojnarnam in zagotovila zmago demokratičnemu družabnemu redu, a so njeni poporodni krči vrgli milijone ljudi v lakoto, bedo in smrt, ... sredi splošne pobitosti, ki je s tem nastopila, se je upanje oprijelo drobcene večice: pobratimstva raziskovalcev in znanstvenikov, ki se trudijo, da bi kljub vsemu čimbolj zaježili umiranje, in vztrajno iščejo novih poti, novih sredstev, kot bi bilo življenja res največja dobrina.

In znanstveniki delajo ter iščejo še in še in kljub družabnemu redu, ki zasmehuje njihova dragocena odkritja.

Po vojni so nam ti možje podarili toksoid, ki naj bi iztrebil difterijo. — Uspeh? ... Kljub toksidu umirajo za davico še tisoči otrok.

Dobro vemo, da je sifilis — vsaj v začetku — ozdravljiv. Z vsemi silami se borimo proti njemu kot se borimo proti tuberkulozi. Navzlic vsemu je ta kuga — in še kako! — napredovala ... Da bi bilo zlo še večje, izgubljajo otroci sifilitičnih staršev vid, ... možje in žene blaznijo, polnijo norišnice in tam umirajo. Po statistiki je okuženega nič manj kakor desetina človeštva. — Kako to?

Tudi insulin so iznašli, — kako potem, da toliko tisoči še vedno potrebujejo moči, ki bi jim jo znanost lahko dala? Zakaj se dviga krivulja sladkorno bolnih?

Povzročitelji škrlatinke so danes znani. Veda zmore preprečiti celo često tako usodne posledice te bolezni. — Pa je le majhen odstotek tistih, ki bi bili potrebni, da bi občutili blagodejno roko znanosti. Zakaj?

Seruma proti vnetjem pljuč sicer še ne poznamo, — pa so izumili zato visokofrekvenčne toke, ki prav ugodno delujejo pri nekaterih vrstah vnetij. — In vendar je in bo ostalo vnetje pljuč najstrašnejši krvnik, ki posebno med najmlajšimi išče svojih žrtev. — Le redki so danes, ki zmorejo spraviti svojega otroka v okolico, kjer vnetje mine brez posledic. Tisoči umirajo kot poprej ...

Najboljša in najučinkovitejša novost, ki so jo dala zadnja poveljna leta, je pač nov način prehrane otrok. Preprost je in lahek, ... mogoč. Če bi se ga res držali, bi bila mladina drugačna! Srečavali bi pomlajena, energična, duševno okretna bitja, katerih zdravstveno stanje bi prekašalo še tako lepe sanje in vroče želje vrlih utopistov preteklih dni. — Pa se podijo po cestah sestradani otroci, da te mine veselje do jedi, če jih vidiš.

Toliko novega so prinesla leta ... toliko novega so nam dali možje znanosti, sredstev in nasvetov, — pa nič! Otroci umirajo kot so umirali, ... kot bi poleg vseh teh in še drugih bolezni, ki največ žanjejo med njimi, razsajala po zemlji še neka druga, ... hujša, ... nepoznana bolezen, — kot da se je razpasel po svetu nov mikrob, trdovratnejši in bolj trdoživ od vseh drugih ...!

Edvard Davidson. — Ime pač, — kaj več ve o njem le malokdo. — Gotovo ni strašnejših ran, kot so opekline in bolečine, ki jih pretrpi ponesrečenec za časa nezgode, gotovo nič v primeri z onimi, ko mu menjavajo obveze. Dokler ni bilo Davidsonovega čudovitega postopka s taninom, je imelo od 100 ponesrečencev le kakih 40 upanje, da bodo živi zapustili bolniško posteljo ... In ko so jo? Dolgo poležavanje po bolnicah jih je spravilo v težak gmotni položaj, iz katerega si često niso vedeli ne mogli pomagati. — Davidson je doprinesel mnogo.

Domače sredstvo za prvo pomoč opečenecem, — mešanica pol lanenega olja in pol apnene vode, takozvano Carronovo olje, — nam ni tuje. Mnogo pomaga in tudi zdravniki ga priporočajo ... Toda nekaj je gotovo, to so nam povedali že v šoli: če je poškodovana tretjina površine kože, ni pomoči ... In kar je najbolj čudno: niti ni treba, da bi bile opekline kdo vé kako globoke ali hude! Zadostuje že rdeča koža, brez kakih mehurjev, da nastopi

smrt. — Splošno torej prevladuje mnenje, da je zaman vsaka pomoč, če je z ognjem poškodovana tretjina našega telesa.

Pa Davidson? Iskal je in iskal, premišljeval in poskušal, — opekline so ga zanimale najbolj — in prišel je do presenetljivih uspehov. Polagal je na rane obkladke, namočene v 5% taninsko kislino. Čudno: vsa opečena mesta so popolnoma potemnela, ... celo ona, kjer je bila koža le nelahko ofurjena, ... dočim so zdrava mesta ostala, kakršna so bila. Pet dni je minilo. Nobene mrzlice, nobenega delirija, ... nikakih živčnih napadov, ... niti najmanjšega znaka zastrupitve! Pa tudi bolečin ne, dasi se ni dotaknil injekcijske igle z morfijem!

Postopek s taninom je torej lahek, preprost. V kozarcu raztopiš 4–6 čajnih žličk tanina, obložiš rane s čistimi krpami, ki jih nato dodobra napojiš z raztopino, ki si si jo pripravil, dokler ne zadobi opečena koža temnorjave barve in ne prenehajo bolečine. Preprosto, kaj ne? In poceni tudi!

Da, tudi poceni! — Kitajci so bili v marsičem za stotletja pred nami, — to jim moramo priznati. Davidson najbrž ni vedel, da so že od nekdaj uporabljali za lajšanje bolečin pri opeklinah močan čaj ... Sredstvo pač, ki jim je najbolj pri rokah in ki ga premore tudi najrevnejši med njimi, saj ne imenujemo zaman kitajsko deželo čaja. — Močan čaj torej, ... dobro prekuhan in toliko ohlajen, da ga opečena koža vzdrži ... Najcenejše sredstvo, — ki pa vsebuje precej tanina, ... da, nemara celo toliko, kolikor ga je vseboval preparat, ki je z njim Davidson rešil življenje ponesrečencu, za katerega so smatrali do tedaj, da je brezpogojno izgubljen!

Čaj. — So še stotisoči družin, ki so presiromašne, da bi si mogle kupiti tanina, — da, celo takih je mnogo, ki niti čaja ne premorejo! — Pa recimo, da ga imajo ... Vedo za postopek s taninom? Vedo, kako je s čajem? Najbrž ne, — saj je še mnogo zdravnikov, ki jim je Davidsonovo odkritje neznano, ... ki se mučijo z morfijem, Carronovim oljem, parafinom, ... ki dostikrat ne vedo, kako bi nesrečnežu ublažili peklenke muke. Najbrž ne vedo. Čaj premorejo, — ne premorejo pa toliko, da bi iz časopisov, tednikov, mesečnikov, — kdo bi sploh mislil ne radi! — izvedeli za dobrine, ki jim jih dan za dnem nudi znanost ... A dobrina postane dobrina šele če zanjo veš, ... kadar jo občutiš, — sicer sploh dobrina ni! — Naj bodo torej uspehi in koristi, ki nam jih daje veda, le privilegij premožnih?

So že! — In ni mikrob, trdovratnejši in bolj trdoživ od vseh doslej znanih, ki zaradi njega umirajo stotisoči, dasi so nam znanstveniki podarili toksoid, salvarzan, insulin, vse mogoče serume, visokofrekvenčne toke ...! Ni mikrob — siromaštvo je!

Kakšen smisel imajo vsa odkritja, vsi nasveti, vse metode, če dobro vemo, da umirajo ljudje enostavno zato, ker nimajo denarja, da bi si z odkritji znanosti lahko pomagali?!

... Pa se raja nabrž niti ne zaveda, zakaj tako umirajo njeni otroci za boleznimi, ki so jim že zdavnaj našli zdravila, ... zakaj umirajo? ... Ne zaveda se, — ker če bi se, bi se gotovo vprašala, kako to, da se za časa vojne vedno najdejo brezmejni krediti, ... ogromni kupi denarja za puške, topove, pline, ... da ni še nobena vojna prenehala zaradi pomanjkanja dolarjev, frankov, mark, — in kako, da ni nikdar denarja za oborožitev znanosti, ki naj bi pazila vsaj nad življenji njenih najmlajših?!

... Da, če bi se raja tega zavedla, — potem bi se voditelji ljudstev nemara res vprašali:

Komu pripada znanost?

Razdvojeni katolicizem

Ista, ali še hujša razdvojenost, kakor jo opažamo v domačih katoliških krogih, vlada po vseh deželah.

Češko-nemška soc. revija »Der Kampf« piše o tem v 7. številu:

Gotovo je, da ni majhno število sudetsko-nemških katoličanov, ki so z nejevoljo sprejeli »vistosmerjenje«, ki ga je zapovedalo vodstvo bivše krščansko socialne stranke. Toda: sprejeli so ga le! Če bi bil samo en pogumen mož med njimi, ki bi jih poklical na odpor, bi se stvari popolnoma drugače razvijale. Med sudetsko-nemškim meščanstvom ni bilo in ni nobenega pogumnega človeka. »Prostovoljna« podreditev Henleinu se je izvršila pod velikim pritiskom, pod pritiskom strahu. Po aneksiji Avstrije so mislili sudetsko-nemški krščanski socialci, da ne bo več dolgo trajalo, ko bodo sudetski Nemci deležni iste usode — in so zato menili, da si je treba s pravočasnimi dezertiranjem zagotoviti dobro ravnanje. Vsi niso mislili tako. Najmanj prelat Hilgenreiner, ki je bil že davno nacionalist. Če so se voditelji poklonili nasprotniku — ali naj od navadnih pristašev pričakujemo več poguma?

... Seveda ne smemo presojati vsega katolicizma po izdajstvu, po začevstvu njegovih voditeljev. So tudi drugačni katoličani. Hubert Friedrich Prinz zu Löwenstein, znani nemški katoličan opozarja socialdemokrate, naj ne istovetijo katoličanstvo s »klerikalizmom«: »Kot katoličan in vodja katoliških mladinskih organizacij smem izjaviti, da katolicizem in klerikalizem predstavljata dve nezdružljivi nasprotji.« Seveda je vprašanje, koliko njegovih sovrstnikov se bo postavilo za to njegovo pogumno izpoved, vendar je razveseljivo, da se je vsaj eden opogumil.

Na Holandskem, Poljskem, v Franciji, v Švici, v južni Ameriki so močne opozicionalne struje med katoličani proti politiki tistih vodilnih katoliških krogov, ki se opredeljujejo za reakcijo in ji pogosto tudi načelujejo.

Katolicizem nima enotnega političnega stališča! Katolicizem, ki se zdi po svojem dogmatizmu tako enoten in celoten, ne more v tako težkih, kritičnih časih dati enotne vodilne misli za življenje in zadržanje svojih ver-

V jeklarni

nikov. Imate katoliško emigracijo in katoliške preganjance — in katolike, celo kardinale, ki so nacionalsocialisti! Vidimo katoličane, ki so za demokracijo, in katoličane, ki obožujejo framazonskega generala Franca!

Mi te razdvojenosti in notranjega razdora v katolicizmu ne bomo reševali. Na znanje pa moramo sprejeti, da je več vrst katolicizma in katoličanov. Katoličani, ki so demokratično opredeljeni, so naši zavezniki. V življenju moramo spoštovati versko prepričanje in ločiti vero od politike. S tem bodo oni toliko lažje spoznali vrednost socializma, ki se bori za demokracijo proti nasilju in za tak družbeni red, ki jamči tudi popolno versko svobodo.

G O S P O D A R

Drama v štirih dejanjih. — Spisal Etbin Kristan

(Drugo nadaljevanje.)

Jeklenec (trešči čašo ob tla): Nihče na tem svetu naj ne misli, da more z menoj ravnati kakor s paglavcem. Jaz —

Ročan: Ga treščiš ob tla kakor to čašo. Pravi prijatelj se tudi tega ne ustraši.

Jeklenec (mirneje, Bojčku in Medoviću): Gospoda, pozneje se pogovorimo o podrobnostih. Za sedaj sprejmita mojo zahvalo. Ročan, pokusi to vino. Boljše je od tvojih medicin. Jaz odhajam, ker se še ne bi rad do dobrega sprl s teboj. (Odide na desno).

Sirc: Gospod doktor, ako hočete odvrniti Jeklenca od njegovega dela, ga morate predvsem narkotizirati.

Ročan: To ne bi bila povsem napačna misel.

Medović: Jaz bi se poslužil druge metode. Priganjal bi ga kakor tovrnega konja.

Bojček: In bi trdil, da je to potrebno za njegovo zdravje.

Medović: Dasi, ako preudarim, najbrže ne bi zaleгло niti to. On se ne ustavi, dokler ne doseže cilja.

Ročan: To se pravi, da se ne ustavi do smrti. Kje je njegov cilj? — Kar on krsti s tem imenom, se odmika, čim več takozvanih ciljev doseže. Če bi mogel spraviti vso deželo v svojo torbo, bi začel osvajati druge kraje, ker na tej poti ni meje. Ta želodec ne pove, kdaj je dovolj.

(Za hišo se ustavlja avtomobil. Slišijo se nerazločni glasovi).

Sirc: Mislite li, da je stvar z njegovimi živci resna?

Ročan: Resna in smešna. — Kam vodi vsa ta gonja?

Bojček: Njegova moč raste kakor čarovnikovo drevo.

Ročan: In če zraste do nebes, kaj tedaj? Ali bo sam srečnejši? Ali bo užival lepše življenje? Ali oplemeni človeštvo? Kaj je tako krasnega na koncu njegove poti, da bi bilo vredno pehati se in nezmiselno zapravljati življenje?

Sirc: Vi ste krivoverec, gospod doktor. Vi se klanjate zmislu življenja. Toda moč je religija. In vrhutega vsi vaši naporji ne morejo doseči uspeha. Jeklenec je stroj, ki se mora kretati, kakor je bil navit od rojstva.

Ročan: In jaz sem stroj, ki mora ovirati to kretanje, kadar postaja nevarno. (*Bojčku in Medoviću*). Gospoda, prosil bi vaju, da manevrirata pojutršnjem likor mogoče spretno. —

(*Izza hiše skozi sadni vrt prihajajo Marta, Alma, Olga in Žan. Ročan jih prvi opazi in vstane. Nato vstanejo vsi ostali. Žan se zadržuje v ozadju*).

Ročan: Ej, tukaj je nemara pomoč.

Marta: Izrazite željo, ki jo morem izpolniti.

Ročan: Jeklenec ima pojutršnjem v Jermenčevi tovarni in tam okrog namene, ki pomenijo trdo delo, pretrdo po moji sodbi za njegove živce. Gospoda Medović in Bojček bi lahko sama opravila vse. Treba bi bilo najti primerno pretvezo in odpoklicati Jeklenca, preden se utruji.

Marta (razočarana): Lahko bi si bila mislila. Meni se ne ponudi nobena prilika, da bi mogla koristiti komu. Ako si Peter vtepe v glavo, da mora kaj opraviti, ne poznam sile, ki bi ga mogla odvrniti. Jaz gotovo nimam take moči. Kdo bi jo mogel imeti? — O, vprašajte Almo, gospod doktor.

Alma (začudena): Mene?

Marta: Včasih si bila iznajdljiva. Ali si moreš izmisliti pretvezo, kakršno želi gospod doktor?

Alma: Da zažgem hišo in mu telefoniram, da gori.

Ročan: To bi bilo drastično, žal da ne bi poslužilo njegovim živcem.

Marta: Kako čudno je, da snujemo zaroto proti človeku, kateremu želimo dobro, ko bi moralo biti tako enostavno izreči pošteno željo.

Medović: Bojček, za naju je čas.

Bojček: Vem. Dame gotovo ne bodo hude...

Bojček in Medović (se poslovita in odideta na levo).

Žan (odide v hišo).

Marta: Sedita, gospoda, prosim. (*Sede*).

Vsi (posedajo).

Ročan: Gospa Marta, ne zamerite mi, a na vsak način bi bilo treba storiti kaj.

Marta: Kaj bi mogla storiti jaz?

Ročan: Recite mu, da se slabo počutite, a jaz vam predpišem južni zrak.

Marta: Ne bo mi branil poti ne v Dalmacijo, ne v Egipt.

Ročan: Treba je, da vas spremi.

Marta: Tak recept vrže v peč.

Sirc: Gospa Jeklenčeva ima prav. Moj svet je ta: Najemite koga, da dočaka gospoda Jeklenca za vogalom in ga udari, ne preveč, a tudi ne premalo, po glavi.

Olga: Prav toliko, da ga bodo morali odpeliat. Ideja bi bila sijajna, ako bi se udarec dal natančno odmeriti.

Sirc (vstaja): A ker se seveda ne da, je to le nerodna šala. (*Se pokloni*).

Ročan: Počakajte, tudi jaz moram na pot. Moj poklon na vse strani. (*Odhaja*).

Sirc (odhaja z Ročanom): Vaš čas mora biti kaj cenen, da ga morete tako zapravljati.

Olga: Mama, če me boš potrebovala, me pokliči. V hiši bom. (*Odide v hišo*).

Marta: Tako sva ostali sami, dve usmiljenja vredni ženi.

Alma: Kdo naj bi se naju usmilil?

Marta: Da, oni, čigar usmiljenje bi potrebovali, ga ne zna in ne more dati...

Alma: Ne more?

Marta: Ne more, kakor ne more izpremeniti samega sebe.

Alma: Ti govoriš o svojem možu.

Marta: Naravno.

Alma: Kakšno zvezo bi moglo njegovo usmiljenje imeti z menoj?

Marta: O, Alma, ni ti treba skrivati pred menoj, kar mi je očitno.

Alma (počasi vstaja): Tebi, Marta?

Marta: Ali si res mislila, da ne vem?

Alma (jo nekaj časa srepo gleda, oslabi in sede).

Marta: Tragedija ni v tem. Ničesar te ne dolžim, ničesar ti ne očitam, le smiliš se mi.

Alma: Udari me, ali ne rogaj se mi, Marta.

Marta: Zakaj? Ali se jaz ne smilim tebi?

Alma: Ko se je začelo, sem te komaj poznala. Če bi te bila, bi nemara bila odšla daleč proč. Pozneje je to postalo nemogoče.

Marta: Meni nisi storila nič hudega, zakaj takrat je bila moja ljubezen že tako mrtva, kakor lansko cvetje. A pomagati ne morem ne sebi, ne tebi, zato sem dejala, da sva dve usmiljenja vredni ženi. Jeklenec ima cilje, in poleg njih je vsaka misel, vsako čustvo na svetu brez važnosti. Mimo njih drži njegova pot. Če so na poti, se morajo pohoditi. Jaz bi hotela ven, ti bi rada prišla noter; mi dve sva prizadeti, druga drugi ne brani, a vendar se ne moreva ganiti, ker stoji tiranstvo Petrovih ciljev na najinih tilnikih.

Alma: Da, uboga Marta! Ti si bolj vredna usmiljenja od mene.

Marta: V pasti si kakor jaz... Doktor Ročan pravi: Storititi je treba kaj. Življenje ti neprenehoma kliče: Stori kaj! In poveže ti roki in nogi... (*Z desne prihaja Jeklenec*).

Žan (Pride iz hiše): Milostiva, kdaj želite, da bi bilo kosilo pripravljeno?

Marta: O, kosilo... Naj potrpe v kuhinji, da pride moj mož. On pove.

Žan: Kakor ukazujete, milostiva. (*Se obrne, da bi odšel*).

Olga (pride iz hiše).

Jeklenec (pride na verando).

Jeklenec: O, gospod Žan!

Žan (se obrne proti njemu): Gospod Jeklenec.

Jeklenec: Žan... Zdi se mi, da vas moram še klicati tako. No, povejte mi, Žan, kaj mislite o vohunih?

Žan: Gospod Jeklenec, kako naj ima sluga v vaši hiši pravico razlagati svoje nazore.

Jeklenec: Sluga v moji hiši izpolnjuje ukaze. Kako sodite o vohunih?

Žan: Pravijo, da je vojna nemogoča brez njih.

Jeklenec: V čigavi službi vohunite vi?

Olga: Vohunite?!

Žan: Gospod Jeklenec, zašli ste s prave poti. Moj posel ni vohunski...

Jeklenec: Torej ste tudi strahopetec, ki se boji priznati in sprejeti posledice.

Žan: Tu ni priznavanja, gospod Jeklenec. Edino razlaga. In posledic se ne bojim.

Olga: Kaj pomeni vse to?

Marta: Povejte po pravici, Žan, ali ste res vohun? Ali sem se tako zmotila?

Žan: Ne, milostiva. Sluga sem. Kar sem opazoval, lahko opazuje vsak sluga. Česar se mi ni kazalo, nisem gledal. Vsak služabnik lahko zapiše, kar vidi in sliši. In ker je gospod Jeklenec znamenita prikazen, je pač vredno zabeležiti take reči.

Jeklenec: In drznete se reči, da to ni vohunstvo!

Žan: Ne, gospod Jeklenec. Študij je. In zakaj bi se jezili, če spozna človek vašo važnost in se potruži, da bi jo razumel in opisal?

Jeklenec: In me vlačil po kdove kakšnih listih!

Žan: Rezultate svojih študij porabim le za povest iz naše dobe. To je razlika, gospod Jeklenec.

Jeklenec: Ničesar ne porabite, in ničesar ne boste pisali o meni.

Žan: Zakaj ne, gospod Jeklenec? Ljudje so pisali o Jahvi in Jupitru in Perunu.

Jeklenec: Koliko pričakujete dobička od vaših črčkarij? Toliko vam plačam za vaše papirje.

Žan: Gospod Jeklenec, moje beležke niso na trgu.

Jeklenec: Kupil sem že marsikaj, kar se mi ni ponujalo.

Žan: Ne od mene gospod Jeklenec.

Jeklenec: Kdo ste vi?

Žan: Pisatelj, gospod Jeklenec, ki nemara nikdar več ne bo imel v materialnem oziru tako dobrega časa, kot ga je imel vaš sluga, a ki še ponižno verjame, da ima tudi pero naloge v življenju človeštva.

Jeklenec: Velike besede za nizko delo.

Žan: Kaj mi očitate? Mislim, da sem bil dober sluga. To je vse, kar ste mogli zahtevati od mene. Kdaj naj zapustim vašo hišo?

Jeklenec: Najprej vaše rokopise.

Žan: Rokopisov ni. A moji zapiski? ... Če bi mi jih vzeli po sili, je moj spomin še tako svež, da izguba ne bi bila velika.

Jeklenec: Pojdite mi izpred oči! In nikdar ne mislite, da vas ne doseže moja roka. Pojdite!

Žan (*se obrne proti damam in pokloni*).

Olga (*pristopi in mu stisne roko*): Ne odidite z mislijo, da ni v tej hiši nikogar, ki čuti človeško.

Jeklenec: Olga!

Žan: Hvala vam, gospodična. Ta ura je morala priti. (*Odide na levo*).

Marta (*vstane utrujena*): Pridi, Olga, da se pripravi kosilo.

Olga (*odide z Marto v hišo*).

Jeklenec (*sede*): Žal mi je, Alma, da si gledala ta prizor.

Alma: Pustiva to. Jaz imam sama svoje brige?

Jeklenec: Kakšne, Alma? Veš, da rad storim vse, kar je treba.

Alma: Ne počutim se dobro in zdravniki pravijo, da moram izpremeniti zrak.

Jeklenec: Zelo te bom pogrešal, toda tvoje zdravje je —

Alma: Saj ni treba, da bi pogrešala drug drugega. Spremi me. Tudi tebi ne bo škodovalo. V treh mesecih sva lahko zopet tukaj.

Jeklenec: To je nemogoče. Ako odidem le za teden dni, bo vse narobe, kadar se vrnem. Bila bi nesreča.

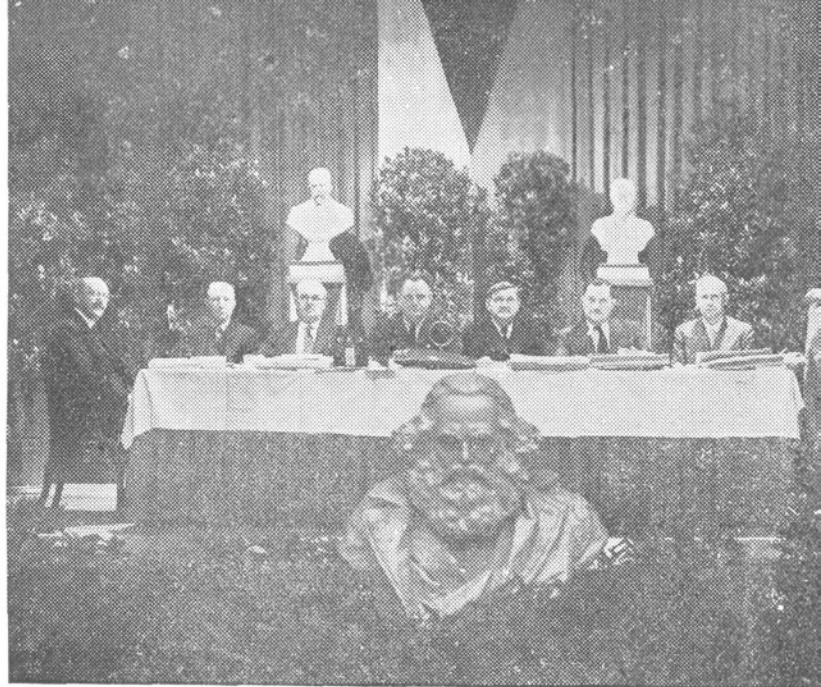
Alma: Kralji, ministri, filozofi in izumitelji imajo počitnice, a zemlja se še vedno suče okrog sonca. Meni je tvoja družba gotovo bolj potrebna kakor tvoji pisarni. Malo je, česar te prosim. Kaj bi bilo, če bi zahtevala, da se razporočiš, in poročiš mene? Bila bi precej umevna zahteva.

Jeklenec: Alma! ... Znano ti je ...

Alma: Da smatraš to za nemogoče. Nemara bi morala vztrajati prav na tem, ne toliko zaradi mene, kolikor zaradi Marte. Toda pustiva to. Pojdi z menoj na jug.

Jeklenec: Vzemi služkinjo. Najemi, kogar koli potrebuješ.

Alma: Tebe potrebujem.

Letošnji mednarodni kongres kovinarjev v Pragi — predsedstvo.

Jeklenec: V treh mesecih se vrneš, in jaz bom tukaj.

Alma: Ti boš tukaj, toda mene ne bo.

Jeklenec: Kaj govoriš, Alma?

Alma: Pojdi z menoj.

Jeklenec: Upam, da nisi ljubosumna.

Alma (*vstane*): Da, ljubosumna sem. O, ne na ubogo Marto. A vedeti hočem naposled, koliko sem ti vredna. Jaz sem ti dala toliko dokazov svoje ljubezni, kolikor jih le more dati žena. Sedaj si ti na redu. Če je tvoja ljubezen resnična, ne moreš tehtati, koliko maniši bo tvoj dobiček. Pojdi z menoj.

Jeklenec: Pojdi, Alma, in ko ozdraviš, boš razumela.

Alma: Ni treba, da čakam tako dolgo. Razumevanje se mi že svita, razumevanje, da tebi nič živega ni tako važno kakor strastno hrepenenje po maliku »Moč«.

Jeklenec: Alma, čemu take deklamacije, ko je tako enostavno, da me delo drži tukaj. Vsa moja podjetja me potrebujejo.

Alma: Dobro. Podjetja te potrebujejo, in jaz te potrebujem. Ako greš sedaj z menoj, se lahko vrneš k svojim strojem, in vsa razlika bo, da jih bo morda treba malo bolje namazati. Če ostaneš tukaj, te nobena ladja na svetu ne pripelje več k meni. Vsa razlika bo, da izgubiš še mene.

Jeklenec: Kakšne primere, Alma! Razmotri vendar vso stvar praktično ...

Alma: Ti hočeš ostati praktičen? Preudari ... Ne spremiš me?

Jeklenec: Razložil sem ti, da ne gre. Zakaj ta nezmisljena trma?

Alma: Odločil si. Odpahnil si Marto, odpahnil si mene. Majhne so ti te cene. Zdrav ostani, Peter. (*Obrne se in odhaja*).

Jeklenec: Alma! ... Preudari ...

Alma (*odhaja na levo*).

Jeklenec (*strmi za njo*).

(*Se nadaljuje*).

Blaznost in genialnost

»Blaznost in velikega duha loči prava tenka stena.«

Shakespeare.

Za zamreženimi okni ždi v prisilnem jopiču Auguste Comte, utemeljitelj pozitivizma (modroslovje, ki izhaja iz danega, trdnega, pozitivnega (določenega) in hoče izločiti vse, kar je nerazumljivo, nadčutno). Vse življenje je Comte premišljeval skrivnosti človeškega življenja in ko je imel pred seboj že jasno sliko pozitivistične filozofije, so se mu misli zmešale. Pri nekem sprehodu v gozdu pri Montmorencyju ga je popadla blaznost. Ko je doma sedel, da piše, mu je njegova blaznost potisnila v roko namesto peresa nož, ki ga je vrgel v svojo ženo. Dvanaest let je potem preživel kot nevaren norec v norišnici in doma v sobi, predelani za blazneža.

Med blaznimi predstavami, ki so ga mučile, je pa videl pred seboj zakone pozitivizma in tedaj je pisal in spisal šest debelih zvezkov, v katerih pod novimi vidiki preiskuje vso zgodovino človeštva.

Na božični večer 1888. leta se živahno pogovarjata prijatelja in slikarja van Gogh in Gauguin. (O van Goghju je izšel pred kratkim v slov. prevodu biografski roman pod naslovom »Sla po življenju«.) Nenadoma plane van Gogh kot blazen pokonci, vrže prijatelju, ki ga je od vseh slikarjev cenil za najboljšega, kozarec absinta (žganje iz janeža) v obraz in se nezavesten zgrudi na tla. Drugo jutro preži na svojega prijatelja z britvijo, da ga umori, toda Gauguinu se posreči uiti. Van Gogh se skuša iz obupa nad svojim blaznim dejanjem spokoriti z drugim. Odreže si levo uho, ga da v kuverto in pošlje nekemu dekletu v spomin. Prepeljali so ga najprej v mestno norišnico in kasneje je šel iz strahu pred novimi napadi sam v bližnjo samostansko blaznico St. Remy. Bolni van Gogh gleda dolge ure skozi okno na solnčnice, rože, drevesa, polja. Hipoma pograbi za čopič in kot obseden slika in slika. In to so njegova najboljša dela, ki spadajo obenem med najmočnejša dela modernega slikarstva.

»Moji živci so že iz otroških let razdejani,« piše Dostojevskij svojemu prijatelju Solovjovu. »Mnogokrat sem imel občutek, kot da moram takoj umreti, in dejansko je potem prišlo nekaj, kar je bilo popolnoma podobno resnični smrti.« V »mrtvem domu«, v sibirski

ječi so se ponavljali epileptični napadi. Po takih napadih ga je za nekaj časa zapustil spomin.

In vendar so bila leta bolezni najbolj plodovita leta njegovega ustvarjanja. Sam je dejal nekoč: »Vi zdravi ljudje ne slutite, kako blažena čustva prevzamejo epileptika sekundo pred napadom. Mohamed pripoveduje v svojem koranu, kako je bil v raju. In ne laže! Brez dvoma je bil v raju, toda med epileptičnim napadom — boleznijo, za katero je trpel kakor jaz. Ne vem, ali traja ta blažena sreča sekunde ali ne, toda verjemite mi, vseh življenjskih užitkov ne bi zamenjal za to.«

»Blaznost ni nikako navadno zlo, ker blaznost je dala Grkom največje duhove«, je rekel grški modrijan Sokrat. Njegov učenec Aristoteles je zapisal: »Slavni pesniki, umetniki in državniki trpé pogosto za melanholijo ali blaznostjo, v novejšem času vidimo tako nagljenost pri Sokratu, Empedoklu in Platonu. Demokrit in Seneka sta mnenja, da bi brez blaznosti sploh ne bilo velikih pesnikov in umetnikov. Pascal pravi: »Ekstremni duh je brat ekstremne domišljije.« Schopenhauer je zapisal: »Geniju je blaznost bližja kakor povprečni inteligenci.« Diderot meni: »Kako tesno se dotikata genij in blaznost! Nekoga vklenejo v verige, drugemu postavijo spomenik.« Slavnemu zdravniku 18. stoletja Boerhavu se zdi delirij tako važen sestavni del duhovnega človeka, da trdi: »Vsak veliki genij nosi blodnjo v sebi.«

Gogolj, avtor »Revizorja« in »Mrtvih duš« je nenadoma začutil, da se ga prijemlje blaznost. V strahu pred njo bega iz mesta v mesto, dokler ga niso našli mrtvega med svetimi podobami in relikvijami.

Tudi mnogo državnikov in vojskovodij in verskih označevalcev je postalo blaznih. Tako štejejo med blazne Petra Velikega, Ivana Groznega, Pavla I.; za epilepsijo so trpeli Cezar, Mohamed, Napoleon, Ludvik XIII., Pij IX. Napade blaznosti sta imela veliki angleški državnik Cromwell in francoski Richélieu.

Pravega zdravila za bolezni duha do danes še ne poznajo. So razna ugibanja, teorije, metode, toda nekaj res zanesljivega še niso dognali.

(Po knjigi René—Fulóp—Miller, Boj z bolečino in smrtjo.)

Šola in cerkev v Franciji

Čeprav se je cerkev postavila na stran fašističnih in avtoritativnih režimov, ni bila za to uslužnost prav nič nagrajena, temveč se je prav v teh državah onemogočila vsaka delavnost cerkvenih organizacij in sleherna akcija političnega katolicizma. Izgubljen teren hoče nadomestiti cerkev v demokratičnih, »framazonskih« državah, ki ji edine dajejo popolno svobodo. Tako si prizadeva cerkev v Franciji, da bi se zopet uvedel verouk v šolah in da bi se tudi drugače uveljavil njen vpliv v šolstvu, ki je popolnoma svobodno in posvetno že izza predvojnih časov, ko se je izvedla ločitev cerkve od države.

Na ta in slična prizadevanja cerkvenih krogov je odgovorilo francosko učitelstvo, ki je na svojem nedavnem kongresu soglasno sklenilo, da mora ostati šola laična, to je posvetna, brez cerkvenega vpliva. Kongres je priporočil vsem učiteljem največjo čuječnost napram vsaki akciji političnega katolicizma.

S tem vprašanjem se je pečal tudi kongres francoske socialistične stranke v Royanu in poudaril posebno naslednje načelno stališče:

»Socialistična stranka trdno brani svobodo vesti in prepričanja. Vsakemu človeku priznava pravico, da veruje ali ne veruje, da se udeležuje verskih opravil ali da jih opušča. S tem, da je njej vera notranja, duševna zadeva vsakega človeka, da spoštuje verska čustva, se pa dobro zaveda razlike med vero in političnim katolicizmom ali klerikalizmom.

Če bi cerkev omejevala svojo delavnost res samo na verske stvari, bi o njej ne razpravljali. Nastopiti pa moramo proti njenemu političnemu delovanju, ki postavlja tudi poseben socialni in gospodarski program v službi nazadnjaštva in ki v vseh ozirih nasprotuje načelom in idealom socializma, ki je dedič humanistične renesanse, svobodnih duhov 17. stoletja, filozofov 18. in racionalistov 19. stoletja.«

Socialistični kongres je pokazal na temeljne razlike med socializmom in političnim katolicizmom.

Socializem oznanja predvsem svobodo misli, tiska, govora in človečanske pravice.

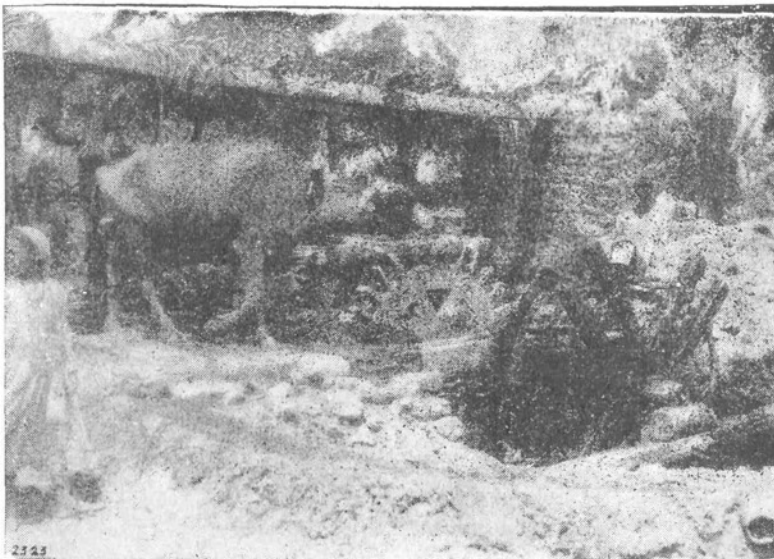
Cerkveni poglavarji so pa k vsem tem vprašanjem povedali drugo stališče.

O svobodi misli pravi 15. člen syllaba (syllabus je papeška zbirka vseh »zmotnih« naukov): »Preklet, kdor pravi: vsak človek lahko svobodno sprejme in izpoveduje tisto vero, ki jo je spoznal za pravo.«

O svobodi tiska je rekel papež Pij IX. v encikliki »Mirari Vos«: »Ogabna svoboda, najbolj nesrečna svoboda, za katero nimamo nikdar dovolj zaničevanja.«

Svobodo govora je odklonil papež Pij IX. v encikliki »Quante Cura«: »Državljeni nimajo pravice, da bi glasno in javno izpovedovali katerokoli svojo misel.« — in je še dodano v silabu: »Preklet, kdor pravi: Rimski papež se more in mora spraviti in pomiriti z napredkom, z liberalizmom in moderno civilizacijo.«

V Egiptu morajo bivoli z zavezanimi očmi hoditi v krogu okoli, da obdržijo primitivni vodnjak v delovanju.

Dolžnost

Rijavec Vladimir

I.

Dvorišče se še ni rešilo mraka, gornja nadstropja pa so se že kopala v zgodnjih jutranjih žarkih, ki so silili vse niže, se rezko odbijali od šip, skakali v tesne sobe, noseč življenje s sabo, in si radovedno ogledavali truplo, viseče na vrvi, pritrtjeni kaj vem kje za okenski okvir. Tako obsijano je vzbujalo v meni vtis popolne spokojnosti, zadoščenja, miru, — le kdaj pa kdaj se je v smuku vetra zganilo in se mi je zdelo, da je mrtvi oživel. — »Kaj me toliko gledate? Saj ni nič, pa tudi vredno ni,« je razočarano — leno odmahnil z neznansko dolgima rokama, nikoli se nisem mogel načuditi tema dolgima, nesorazmerno dolgima rokama. V duhu sem si predstavljal njegov obraz, ki ga ni bilo videti; močno zadržana zanka mu je potiskala glavo preveč nazaj. Zaripel, posinjel, z izbuljenimi očmi in izplaženim jezikom, — toda videti ga ni bilo in mi je pogled begal od odpetega delovnega jopiča do prekratkih temno modrih hlač, iz katerih so molele suhe noge v ponošenih čevljih. Semtertja so zakorakale v prazno, da me je pretreslo in sem želel obrniti oči in misli drugam, pa mi ni uspelo, ne vem zakaj ne. Obešenec me je privlačil z neznano silo in bi ga bil gledal bog vé do kdaj, da me ni iznenada zgrabila mama roka ter me potegnila v stran. Prav tedaj me je zgrabila, ko sem se motil s tankimi, koščenimi mrličevimi prsti, kakršne so pač imele le čarovnice v pravljicah, in me je streslo ob pomisli, da bi me ti prsti ujeli, se me oklenili, me pobožali... Prestrašil sem se, srce mi je nehalo utripati. Bliskovito sem se obrnil — ter se umiril, ko sem zagledal pred sabo mater. In spominjam se: bil sem ji neskončno hvaležen, da me je zdramila ter me rešila grde podobe, ki me je potem še toliko in tolikokrat preganjala v sanjah, ki se je nisem mogel rešiti, tako globoko se mi je zarežala v dušo. Ne, nisem je in je ne bom pozabil nikoli. Ostala mi bo grenak spomin iz mladosti, ki mi jo je izpolnila ter zasenčila marsikaj lepega v njej. Grenak spomin in najmočnejši.

V sobi me je premagalo. Z obrazom sem se vrgel na posteljo in zajokal. Mama me je tolažila, pa še danes ne vem, kaj me je tako tiščalo, da sem se moral olajšati s solzami. Ali dogodek sam, ... ali morda prestrašen,

začuden, bled obrazek, ki je za trenutek pokukal skozi okno pod katerim je visel mrlič, in se spet hitro skrnil. Ne vem kaj, toda bolelo me je kot da se mi je zgodila krivica in me obenem težilo kot da sem jo storil, pa mi je ne bo mogoče popraviti nikoli.

Obolel sem. Tistih par dni, ki sem jih preležal, je zavitih v temo. Dolge roke so me lovile, me božali hladni, suhi, koščen prsti, ki jim nisem mogel ubežati. Kdaj pa kdaj me je rešil tesnobe zaskrbljen mamin obraz, — ne za dolgo! Poteze na njem so se razvlekale, se spačile. Vame so buljile steklene oči ter se mi smejala brezzoba usta, ki je jezik opletal po njih in po posinjenih ustnicah. Kričal sem.

Pa je minilo tudi to. Le nekaj sem začutil: da se je mnogokaj v meni spremenilo. Niso me več veselile ne knjige, ki sem jih poprej rad prebiral, ne igra, ne tovariši ne sonce. Najljubše mi je bilo, če so me pustili samega. O čem sem premišljal takrat? Ne vem, res ne vem!

Nisem se upal vprašati, zakaj se je zgodilo, kar me je tako grobo udarilo. Tudi mama je molčala. Po svoje sem zvezal dogodke tiste pomladi, ki jih je bilo toliko in takšnih, da so me spravljali v grozo. Izza zavese ob oknu sem videl procesijo bednih, vklenjenih postav, sredi med vojaki. Sami znani obrazi, ki jih nisem srečal od tedaj nikoli več, in spominjam se tudi: v večerih so bile ulice zastražene, nismo smeli iz hiš. Da je vojna, sem menil. Ni bila, pozneje sem spoznal da ne. Pa čeprav! Čete vojakov s puškami so me navdajale s strahom, ki je senčil moj smeh in sem večer za večerom vpletal v molitev prošnjo, naj vihar, ki sem ga čakal in se ga bal, gre mimo. Da po svoje sem zvezal dogodke tiste pomladi ter pristel k njim še obešenca pod napol odprtim oknom v drugem nadstropju. Plašil me je s svojima dolgima rokama in mi potiskal koščene prste globoko v dušo.

Bledega obraza, ki je pokukal skozi okno, nisem pozabil. In me je vedno objela tesnoba, kadar sem se ga spomnil; tesnoba in razočaranje. Je na svetu še kaj lepega? Med trnjem sem se znašel in ne vem: ali so mi rojenice zapisale tako pot, ali se je, ko se je pretrgalo človeško življenje nekoga, ki sem ga poznal le iz sre-

čanj, ki ga nisem ne ljubil ne sovražil, ... ali se je v trenutku izpremenilo vse v meni in mi je umrla vera v lepo, v dobro.

Še dolgo sem bolehal. Kadar je sijalo sonce, me je mama peljala doli na dvorišče. Menda je razumela: nikoli me ni posedla, da bi gledal v kono, kjer se je zgodilo. Ure in ure sem presedal, ne da bi se ganil. Živ mrlič. Niso me zanimali ljudje, ki so hodili mimo. Mogoče tudi, da se je kdaj kdo ustavil ob meni ter me nagovoril, — zmenil se nisem za nikogar. Niti otroci, sovrstniki, ki jih je bilo polno dvorišče, kadar so se igrali, me niso mogli zdramiti iz misli, iz sanj, kaj vem česa. Mati mi je vedno kazala vesel, nasmejan obraz, a slutim, da je na samem dostikrat jokala in je jokala zaradi mene. Tudi ni bilo v njenih očeh smeha, ki ji je ozarjal lica. Spraševale so me, zakaj sem umolknil, se odtujil vsem in njej tudi, ki me je imela najrajši, kadar sem bil razposajen, razigran. — Zakaj sta se mi začrtali dve globoki brazdi v čelo in je umrla živahnost mojega pogleda, ... zakaj sem ostarel že sedaj v mladosti. Klečala je ob meni, mi stiskala ter poljubljala roke, ki so brez moči počivale na kolenih, me skušala razvedriti s pesmijo ali pripovedkami, ki sem jih poprej tako rad poslušal in jo venomer moledoval zanje, — in sem razumel, da je bila sleherna njena beseda tiha prošnja, naj se vrnem v življenje ... Nisem se nasmešnil, nisem ji odgovoril.

Sanjavomehki, beli oblaki so vstajali izza streh, vanje sem se zagledal. Opajala me je njih vzvišenost, mogočnost. Z do skrajnosti mirnimi, hladnimi, brezstrastnimi kretnjami so segali za soncem, ga skušali ujeti in se spet umikali ter se pogrezali v otopelost, otrplost, kot da jih je minilo veselje do igre, do življenja. Včasih se dolgo, dolgo niso zganili; bili so podobni ogromni gmoti belega marmorja, ki je zajezila obzorje, ... pa sem vendar čutil življenje v njih, — skrito, pritajeno, ubito življenje, mojemu podobno. Zato sem jih ljubil, jih čakal, kadar jih ni bilo in jih občudoval, kadar so vzhajali, da so se strehe ostro odražale od njih. Ljubil sem jih, ker so mi prinašali, kar me je tolažilo, mirilo, — in vendar ne vem, kakšen je bil ta mogočni »nekaj«, ki so ga skrivali v sebi in ki me je privlačil, da sem krčevito zrl vanje in nisem mogel treniti z očmi.

In ko sem se spomnil prestrašenega obrazka, je v resnici prišel mimo. Prav tak je bil kot takrat, ko sem ga zagledal zgoraj v oknu. Ozrl sem se za njim; — prvi znak življenja v meni, po dolgem času prva kretnja, ki sem jo napravil iz lastne volje. Tudi on se je ozrl ter se ustavil ... Zakaj? Nisem ga vprašal ne takrat ne nikoli pozneje. — Vedno je bil kdo pri meni. Arinka mi je silila knjigo z lepimi podobami, listala po njej ter neutegoma žuborela; Stanko je pripeljal svojega Runčka, mu ukazal skakljati po zadnjih nogah in so se vsi smejali; čevljar Juntez je prikolovratil domov dobre volje, zaspal kar zunaj pred vrati, pa so ga ščegetali s slamico po nosu in po podplatih, da se je kremžil, se otepal ter glasno rogovilil, če so ga zbudili, — a se nisem zmenil za nikogar in strmel venomer le v bele oblake na obzorju. Njegov obrazek pa je kot sončni žarek razsvetlil temno praznino v meni in me zdramil.

»Si bolan?«

Pokimal sem.

»Kako ti je ime,« se mi je približal.

»Tonček ... In tebi?«

»Saša.«

Pol pritiska je zdrknilo v teh par trenutkih z moje duše. Sence v dvorišču so oživele; za sabo sem zaslišal prej dobro znane in potem pozabljene udarce Funtezovega kladiva; ženski glas izpod strehe je klical Arinko. Saša se mi je nasmešnil in stekel čez dvorišče in pod mogočnim obokanim vhomom našega gradu ven na cesto.

Tisti večer mi je mama pela in mi pripovedovala kot nekoč. Za roko me je držala ter si jo stiskala k licu; iz

njenih oči je izginila skrb in vprašanje, zakaj umiram, tudi ... Jo je pomirila moja nemirnost, vprašanja nemara?

»Kje je Saša?«

»Saša?«, se je začudila. »Če hočeš, pokličem Stanka; Arinko ...?«

»Ne, ne! Saška!«, sem vztrajal.

Nekaj časa je mislila, me pogledala in odkimala.

»Jutri ti ga bom pokazal ...«

»Boš Tonček ...«

Slonela je ob meni, dokler nisem spustil vek. Od daleč me je sladkoprijetno dražila in me motila njena polglasna uspavanka. Za hip me je zdramil iz polsna poljub, ki mi ga je pritisknila na čelo in vonj njenih las, ki so se mi vsuli po licu. Nasmehnil sem se ji z očmi, — jih spet zatisnil ... in njen obraz je ostal tudi v sanjah njen, še malo se ni spremenil.

Kdo vé, nemara ni prazno, kar pripovedujejo o usodi. Da je, in da je celo človeško življenje niz vnaprej določenih dogodkov, ki se jim ni mogoče izogniti. Potem je bilo tudi meni usojeno, da bom srečal obraz, ki me bo rešil osamljenosti, zagrenjenosti. Ni se mnogo razlikoval od drugih. le v tem mogoče, da je bil za spoznanje resnejši, otožnejši ... in vendar toliko, da bi ga bil našel še leta in leta kasneje. Nič manj se mi ni zarisal v spomin nego obešenčeve roke in prsti. Sašin obraz ...

Vrnila se mi je razigranost in smeh tudi, ostal je le občutek, da so z minutami minevala leta, da sem se postaral, in tega se nisem mogel otesti nikoli.

Bil sem srečen, kadar sva tičala skupaj, in on nič manj. Še opazil nisem, da se ga otroci izogibajo, da utihnejo, če stopi na dvorišče, ... da ga odrasli gledajo z mržnjo in kričijo včasih nanj. Prezrl sem, da se nama ni nikdar nobeden pridružil, kadar sva se igrala ali se lovila po prašnih ulicah; prezrl sem, ker nisem nikogar pogrešal in mi je bilo všeč, da naju nihče ne moti. Kdaj pa kdaj se je sicer Saša zamislil, se kdo vé kam zagledal, in je bil njegov pogled otožen, žalosten, — a le za par trenutkov, potem je stresel z glavo, da so se mu črni lasje vsuli po čelu in se mi nasmešnil. Menil sem, da se je spomnil očeta, zato sem rajši molčal, da ne bi tudi mene zmotila podoba, ki me je stresla, kadar mi je prišla pred oči.

Vabil me je k sebi. Prvič sem se branil; bal sem se nesrečnega okna, pa sem našel v kuhinji toliko novega in zanimivega, da sem pozabil nanje. Prosil me je, naj pridem še; tudi njegova mati me je prosila. Bila je majhna in drobna. Na glavi je vedno nosila temno ruto in je govorila tiho in bolano. Po navadi je sedela ob oknu, a ni nikoli pogledala skozi njo in kadar je hodila po kuhinji, je držala roko pred sabo kot slepci. Pozneje mi je Saša povedal, da mama res vidi iz dneva v dan slabše. — ali takrat me je čudilo, saj so bile njene oči žive in pogled jasen, zgovoren, da sem često vedel za misel, ki mi jo je hotela povedati, še preden jo je izrekla. — In vedno, kadar sem vstopil, me je vprašala: »Si ti Tonček?« — Imela me je rada kot Saška.

Prva senca je prišla s Stankom. V šoli sem ujel drugi red. Zdelo se mi je, da po krivici; bil sem prepričan, da sem odgovoril dobro. Ko sem se vračal domov, sem srečal na stopnicah Stanka in mi je prišlo na misel, da bi njega pobaral, kako in kaj. Izognil se mi je z vprašanjem, zakaj vedno tičim s Saškom. — Tako čudno, nerazumljivo in brez vsake prave zveze so zvenele njegove besede! ... Kaj naj bi mu bil odgovoril? ... Kar sem čutil: da sem našel v Sašku dobrega prijatelja in sorodno dušo, nisem mogel niti v mislih izraziti kakor bi rad. In nisem mogel, ker mi samemu ni bilo jasno, zakaj sem se toliko približal prav Saši, ki se poprej še zmenil nisem zanj in ga skoraj poznal nisem.

»Molčiš? ... Šuft!!« Stanko me je prezirno pogledal in odbrzel v pritličje. Ni se ozrl, ko sem ga poklical.

Potožil sem se mami. Ni se začudila. Pobožala me je po laseh in se mi zagledala v obraz.

»Vedela sem, Tonček, da bo prišlo. In je, ker je moralo priti... ker ljudje neradi pozabljajo prizadete jim krivice. — Če je dobro, da jih ne? — Ne vem, Tonček. Morda si boš tudi ti kdaj zadal to vprašanje... Kakšen bo odgovor? — Lahko jasen in odločen, ... ali pa ne, ... toda s svojim odgovorom ne boš nič spremenil: ljudje bodo, kakršni so bili...«

Nisem je razumel. O ljudeh je govorila, o krivici, in njene besede so bile čudne, učene, kot da mi jih je čitala iz knjige. Napisal sem jih po svoje, — dobro vem, da so bile drugačne, bolj globoke. Ali pa niso bile in so se mi le zdele take, ker se ni še nikoli spustila v pogovor o svetu, krivicah, duši. Kadar mi je hotela pojasniti kako stvar, jo je razčistila po svoje: preprosto, da sem lahko otipal njene besede, in če kdaj nisem bil zadovoljen, da sem brskal in spraševal dalje, je vedno končala prav na kratko: Tako je pač... Vedno je bilo in mora biti tako!

»... Se spominjaš sestradancev, ki so jih odpeljali vo-jaki? Tam za zaveso si se skrival in me strahoma spraševal, kaj bo z njimi... Kaj? — Umikala sem se ti z odgovorom; bala sem se ti povedati, da se ne bo vrnil nobeden izmed njih. In se ni!... Premlad si bil, da bi me bil takrat vprašal, le kam jih vodijo, marveč zakaj jih vo-dijo in kdo je kriv, da jih. — Niti danes me ne vprašaš... In če ti povem...? Saškov oče...«

Pretreslo me je. Ko sem se srečal z maminim pogledom, sem razumel, zakaj mi je tako dolgo prikrivala res-nico. Čutil sem, da ji je žal in da se kesa, da mi jo je sploh povedala. Ni mi hotela klicati v spomin slike, ki me je kdaj pa kdaj strašila in se je nisem mogel nikoli popolnoma otresti. To so bile neznansko dolge roke s tan-kimi, koščeniimi prsti, ki so s svojimi kretnjami želele po-vedati edino resnico, ... steklene oči, brezzoba usta in noge, ki so semtertja zakorakale v prazno...

»Obesil se je,« sem rekel, drugega nisem mogel. Rad bi bil zajokal in vem, da bi mi bilo odleglo. Pa sem na-slونil glavo na mamino rame ter požrl solze.

»Ne, Tonček,« je priznala tiho, ali sem nemara le sa-njal. »Ni se obesil, — obesili so ga...«

...Rekla mi je mama, da ljudje neradi pozabljajo stor-jene jim krivice. Takrat ne, toda pozneje se mi je zja-

*Prvi zobobol
naj bo pri Tvojem
otroku tudi zadnji!*

SARGOV

KALODONT

PROTI ZOBNEMU KAMNU

snilo vse to in tudi zakaj se mi je Stanko izognil, me po-nižal. Storil je pač kakor so ga naučili, zato sem mu od-pustil, — vendar se ni nikoli podrla pregrada, ki je tisti dan zrastle med nama. Ostala sva vsak na svoji strani, vsaj v svojem svetu, še ko sva se borila ramo ob rami za isto stvar. Dostikrat sem si prav zaradi tega očital, da sem malenkosten, da krivično mislim o ljudeh, da jih ob-sojam že zaradi ene same, drobcene brezpomembnosti. Kaj morem zato, če jih res?!... Vrgel je prvo senco, ki ni ostala edina...

(Se nadaljuje).

T O I N O N O

Razvoj novozgrajenih sovjetsko-ruskih mest. Zanimiva je zgodovina razvoja mno-gih novih mest, ki so jih zgradili v zadnjih desetih letih v Sovjetski Uniji. Mesto Men-če na polotoku Kola, onstran severnega tečajnika, ki šteje danes nad 40.000 prebi-valcev, so zgradili tam, kjer je stala pred leti osamljena ribiška koča. Kjer stoji Ma-gnitovsk, se je še pred devetimi leti raz-prostirala stepe. Mesto Komsomol ob Amurju šteje danes 100.000 duš; pred še-stimi leti je bila tam puščava. Tudi starej-ša mesta kažejo v razvoju lep napredek.

Kitajcev samo 250 milijonov? Dr. A. Le-gendre, ki slovi kot avtoriteta za vpraša-nja o Kitajski, je objavil v francoskih časopisih notico, v kateri trdi, da znaša šte-vilo vsega prebivalstva na Kitajskem — nasprotno cenitvam, ki govore o 440—485 milijonih — le 250 milijonov. Dr. Legendre pravi, da je na Kitajskem umrljivost — stopnjevana še z vsemi mogočimi epidemijami, lakoto in revolucijami, — mnogo več-ja kot se splošno sodi. Tudi umrljivost otrok je strahotna: od 100 novorojenčkov jih baje umre povprečno 60. — Po vsem tem sodeč, se število prebivalstva rapidno manjša.

Resignacija. Kakor govorci, bo voditelj katoliškega gibanja, madžarski poslanec Szechenyi pustil svoj mandat ter stopil v samostan. Szechenyi je bil edini madžar-ski parlamentarec, ki se je po priključitvi

Avstrije Nemčiji zavzel v parlamentu za dr. Schuschnigga. Zaradi nezadovoljstva, ki ga je s tem vzbudil, je moral zapustiti krščansko socialno stranko.

V zemlji mladine in svobode. Francoski pisatelj André Thérive opisuje v tedniku »Les Nouvelles Littéraires« pod naslovom »Au Fays de la Jeunesse de la Liberté« globoke vtise, ki mu jih je zapustilo biva-nje v Pragi za časa kongresa PEN-klubov in vsesokolskega zleta. Pisec primerja »ro-mantično Frago«, kakršno je spoznal že nekoč poprej, s sedanjim, z mladeniško vnemo prepojenim glavnim mestom Repu-blike, ko slavi »praznik mladine«. Praznik, ki se je odigral v Pragi popolnoma brez vsakih težav, — »ker je Čehoslovaška Re-publika res prava Demokracija... ker so tam ljudje naravno razčlenjeni, spoštljivi in pametni... ker jih prevzame ponos že ob sami misli, da so narod, ki koraka na-prej! Nobene v zraku viseče prisposode o domovini, marveč mladina iz mesa in kosti, ki naj ostane zdrava, — srečna, — pošte-na!! — Nisem gledal ljudem v lica, opazo-val sem njih roke. Skoro vsi imajo raska-ve: prišli so iz tovarn, — s polja. — In da je ponos delavcev še večji: Elita se jih ne izogiba, se jih ne sramuje. Tudi ona je z njimi in med njimi!! — Družba brez raz-redov, brez predsodkov, brez jeze, se je končno uresničila!«

Prezident dr. Beneš, častni član jugoslavo-ske občine. Mala južnosrbijanska obči-na Unardžik, blizu Skoplja, je na svoji ob-

činski seji 7. avgusta t. l. согласно imeno-vala dr. Beneša, predsednika čehoslovaške republike, svojim častnim občanom. V di-plomi, ki mu je bila tem povodom izročena, se povdarja, da je prezident dr. Beneš ved-no gojil veliko prijateljstvo do jugoslovan-skega naroda in da se je vedno boril za enakost in svobodo v demokraciji. — Kdor bi kaj takega pričakoval v pozabljeni in odročni podeželski občini Povardarja?

Časnikarstvo je na Čehoslovaškem naj-bolj razvito. Ne všteti razne literarne, za-bavne, humoristične, ilustrirane, športne in strokovne liste, izhaja na Čehoslovaškem 740 političnih časopisov; od teh je čeških 404, nemških 235, madžarskih 58, slovaških 34, poljskih 3, hebrejskih 3, ruska 2 in ukra-jinski 1. Tudi mala mesta izpod 50.000 pre-bivalcev imajo po 10 do 18 političnih listov: tako na primer Češka Krumlova, ki ima 9000 prebivalcev, izdaja en dnevnik in tri tednike, a mestece Arnava s 4500 prebival-ci, ima svoj politični dnevnik.

Nemški »Kulturbund« ima v Slavoniji, Vojvodini, Sremu in deloma v Bosni 256 krajevnih organizacij s 75.000 člani, ki ima-jo svoja pevska društva, dramske in te-lovadne odseke in knjižnice, iz katerih so po znani ideologiji izločili ves »šund«. Če pomislimo, kak duh vlada v teh organiza-cijah, se bomo šele zavedali njih pomena. Za Dravsko banovino številke niso znane, mislimo si jih pa lahko.

Star dovtip, ki je bil že davno znan, pri-pisujejo sedaj bivšemu angleškemu kralju,

KNJIGE IN KNJIŽNICE

ANTON INGOLIČ — MLADA LETA

Življenje hodi svoja pota, ima svoje zahteve. Zdrave sile, nako-pičene v mladem visokošolcu Tinetu, iščejo naravne sprostitev, pa najsi jih še tako tlači, še tako potiska v stran. Od časa do časa mu jih odženejo knjige, ... pripravljanje za izpit, — a vračajo se vedno znova in s podvojeno močjo. Nič umazanega ni v njih, — zakaj naj bi bile umazane? Tak je zakon, ki so mu podrejene vse naše misli, vsa hotenja, vsa dela; vedno bo kraljeval nad nami! Tine pa je mlad, poln življenja. Ne more drugače, — bolan je, ... življenje se mu vstavi, ... »dokler mu majhna blondinka v rdeči obleki ne da tistega, po čemer ga je žejalo leta in leta, kar mu je bilo ves čas največja uganka in skrivnost življenja.« — In potem mlada učiteljica Marta, ob kateri se umiri in obenem napol spozna, da je življenje globokejše kakor si ga je predstavljal, da je prečudovito, ... in če je on tudi spolno bitje, potem je žena samo spolno bitje, ki jo bo popolnoma zadovoljil šele ko bo ustregel njeni podzavestni želji, da bi postala mati. — S tem je pisatelj izpolnil prvo polovico svoje knjige. Mlada nemirna kri terja svoje.

V drugem delu stopa pred nas nov problem. Tine in Marta sta mož in žena; Marta je že mati. Obema so se izpolnile nekdane sanje. Toda Tine še ni sam svoj gospodar, — še tri leta napornega študija ima pred sabo. Pa tudi potem, ko že diplomira, ostane brez službe. Vzdržuje ga Marta. To ga boli, ... še bolj ga bolijo očitki znancev in domačih. — Pride neizbežno spoznanje: zakaj je šestnajst ali še več let drgnil šolske klopi in se mučil, ... zakaj ni rajši ostal doma pri očetu ter se izučil mizarstva, katero ga ne veseli nič manj kot ga je še v ljudski šoli, da je »z dvanaestimi leti napravil sestri Jerici majhno pohištvo, ki ga ne bi lepšega vajenec z dvema učnima letoma.« — Zakaj? — In bi si sedaj že sam služil kruh kot

si ga brat Tonček, kot si ga pomočnik Ivan in nešteti drugi — —!! — — Kaj torej? Zgrešena pot?

Zgrešena pot? — Nikakor! Razmere pač in novi časi s svojimi problemi... Kako spraviti v sklad zakon prirode, ki terja svoje in se mu ne moreš izogniti, delaj kakor hočeš, z zakoni družbe, z njenim mišljenjem ter predpisi, ki vidijo in dopuščajo le eno samo, ozko rešitev. — — Toda oženi se! Boš lahko skrbel in vzdrževal ženo dokler študiraš in vidiš še na starših, ki nikakor ne pripadajo gornjim desetisočem?! Boš zmogel? — Ne! — Kako torej? — Dovolj velik problem, da se človek zamisli ob njem! — Problem, ki ga doživljajo dandanes tisoči, ... ki ga tisoči občutijo na lastni koži! — Starejša generacija, — niti naši starši, si še niso razbivali glav z njim, — zato se čudijo in ne razumejo, zakaj kažemo s prstom nanj. Najmlajših ne bo pustil mimo! Občutili ga bodo nemara še bolj kakor mi! — Njim ne bo uganka ... in marsičesa, nad čimer se današnje javno mnenje zgraža, sploh obsojali ne bodo.

Glavna junaka povesti, visokošolec in potem brezposelni profesor Tine ter nepokvarjena učiteljica Marta, sta jasno narisana. Vse druge osebe zaostajajo daleč za njima. Dogodki kot da so doživljeni!! — Precej me moti nenadna in istočasna smrt nesrečne Jerice ter Tončka. Menim, da to ni bilo nujno potrebno, ... da bi bila Jerica lahko prišla domov, Tonček pa pobegnul v svet, kakršna mu je želja. Sploh se ne morem otestiti občutka, da je prav to poglavje, gladko in lepo tekoči povesti, nekako vsiljeno. Za ščepec romantike je tudi v izpovedi in smrti starega Vajde.

Knjiga, ki obsega 138 strani osmerke, je izšla v založbi »Evalit« v Ljubljani.

R.

FRANCOSKI POTOPIS O JUGOSLAVIJI.

A. Serstevens, l'itinéraire de Yougoslavie je to-plo pisan potopis po Jugoslaviji. Pisatelj je potoval po njej z ženo v avtomobilu. Mejo je prevozil pri Sušaku in pot ga je vodila po hrvatskem Primorju, Dalmaciji, skozi Črno goro in Makedonijo, v Srbijo in po Bosni, Hrvatski in Sloveniji spet proti domovini.

Najprej je torej videl naše ceste, o katerih pravi:

»Cesta v Jugoslaviji... Ni dobra. Često je slaba. Spominja na francoske ceste pred tridesetimi leti, ko še nismo uporabljali cimenta in žgane smole. Nekaj modernih cest za nekako 25 km je: pred Splitom in Dubrovnikom in okrog Beograda. Počasi popravljajo druge... Spočetka je bilo mučno, celo trpel sem. Potem sem se privadil. Znal sem vzljubiti slabo cesto. In zdaj me dobre dolgočasijsko.

sedanjemu vojvodi windsorskemu. Njegov ded, kralj Edward, ki je bil že precej v letih, ko je prišel na prestol, je imel rad svojega vnuka, le njegove brbljavosti ni maral in mu je večkrat dejal, da otroci, ki preveč klepečejo, niso priljubljeni, pa naj imajo kralja ali pa berača za očeta. Enkrat je pri kraljevskem kosilu fantič zopet začel: »Dedek, dedek.« Edward ga je pogledal in zlovollno dejal: »Ali ti nisem že dostikrat povedal, da naj otroci takrat govorijo, kadar jih kdo kaj vpraša?« Princ je obmolknil. Pozneje je bilo Edwardu žal in da bi potolažil vnuka, je odšel k njemu in ga vprašal: »No, kaj si mi pa hotel povedati pri mizi?« Princ ga je — na videz plaho — pogledal in odgovoril: »E, dedek, sedaj je itak že prepozno. Hotel sem ti povedati, da je na tvoji solati gosenica, ampak sedaj si jo že pojedel.

Metamorfoze. 25. julija 1934 so avstrijski nacionalni socialisti na zarotniški način ubili kanclerja Dollfussa. Zarotniki so bili obsojeni na dolgoletne ječe, dva od njih pa sta bila obešena. Takratni katoliški režim je proglasil Dollfussa za mučenika ter so mu zato po raznih krajih bivše avstrijske republike z velikimi cerkvenimi slovesnostmi postavljali cerkvice in kapelice. Po štirih letih se je list življenja obrnil, dollfussov režim proglašen za zločinski »sistem«, tista dva obešenca, ki sta sodelovala pri Dollfussovem umoru, pa proglašena za mučenika; visoki dunajski kler je ob četrti obletnici njune smrti opravil slovesno sveto mašo v njun spomin. Dollfuss in njegovi predani so pa pozabljeni...

Iz katoliške cerkve je izstopilo na Dunaju v prvih šestih tednih nacionalnega socialističnega režima 46.000 oseb.

Na poseben način moraš voziti po slabih cestah. Treba, da se nekako udaš v usodo, da si miren in voljen. Če bi mislil na francoske ceste, bi bil izgubljen. Prijatelji, ki so se mi pridružili v Dubrovniku, so imeli polomljene vzmeti, razdrapane pnevmatike in pokvarjene merilce hitrosti. Pa temu ni bila kriva cesta, temveč njihova nestrpnost. Jaz sem prevozil dva tisoč kilometrov, pa se mi ni nič pripetilo. Vrnil sem se v Francijo z vozom in celo pnevmatikami.

Če bi bil športnik ali trgovski potnik, bi se pritoževal nad temi slabimi cestami, toda jaz sem potoval za zabavo...

... Morda boste presenečeni, če vam povem, da so te ceste tudi en vzrok, da sem vzljubil Jugoslavijo. Težavno je po njih voziti, to je gotovo, toda tvorijo celoto z vso deželo in ji čuvajo

IZ VZAJEMNOSTI

Ptuj. — Dramski odsek ptujske »Vzajemnosti« je priredil v nedeljo, dne 28. avgusta t. l. pešizlet na Pobrežje pri Ptuj. Izlet je prav lepo uspel. Diletantje se pa tudi prav pridno pripravljajo za vpriizoritev Cankarjevega »Hlapca Jerneja« v kolektivni priredbi Ferda Delaka.

Senec pri Rajhenburgu. — Društvo »Vzajemnost« v Senovem se je ustanovilo meseca marca t. l. Odbor si je stavil za nalogo, da bo društvo delovalo požrtvovalno na kulturnem polju. Društvo je v prvi vrsti poskrbelo za to, da je odprlo svojo knjižnico, ki posluje vsako nedeljo od 9.—11. ure dopoldne. Tamburaški zbor se tudi ustanovi, čim dobi učitelja. Dramski odsek pa je že uprizoril v šolski dvorani prvo igro v treh dejanjih »Zakonci stavkajo«.

Kako gnojimo pravilno?

OZIMNA ŽITA:

Lahka zemlja: nitrofoskal-II }
srednja „ : nitrofoskal-III } na 1 ha (10.000 m²) 400 - 500 kg
težka „ : nitrofos

V jeseni pred setvijo raztrositi na surovo brazdo $\frac{1}{2}$ od omenjene količine, spomladi na zeleno, oz. na glavo, pa drugo polovico.

OVES:

Lahka zemlja: nitrofoskal-I 400 - 500 kg na 1 ha
srednja in težka zemlja: apneni dušik 400 kg na 1 ha
za uničevanje divje repice: neoljeni apneni dušik - 200 kg na 1 ha

KORUZA:

Lahka zemlja: nitrofoskal-II 600 kg na 1 ha
srednja in težka zemlja: apneni dušik 500 kg na 1 ha

KROMPIR:

(za vse vrste zemlje)
s hlevskim gnojem: nitrofoskal-II 600 kg na 1 ha
brez hlevskega gnoja: nitrofoskal-I 600 kg na 1 ha

TRAVNIK:

Lahka zemlja: nitrofoskal-I 800 kg na 1 ha
srednja in težka zemlja: apneni dušik 600 kg „ 1 „

SADJE:

Na 1 drevo, ki rodi: nitrofoskal-I 5 do 8 kg
za mlajša drevesa: „ 1 $\frac{1}{2}$ „ 3 „

VINOGRAD:

S hlevskim gnojem: nitrofoskal-II 800 kg na 1 ha
brez hlevskega gnoja: nitrofoskal-I 800 kg „ 1 „

VRT:

Lahka in srednja zemlja: nitrofoskal-I 1 kg na 10 m²
težka zemlja: sečnina zalivati na 1 lit. vode 2 gr

H MELJ:

Za lahko in srednjo zemljo: nitrofoskal-I (najkasn. pri obrezovanju)

LAN:

Nitrofoskal-II 500 kg na 1 ha

PROSO:

Nitrofoskal-III 500 kg na 1 ha

AJDA:

Lahka zemlja: nitrofoskal-III 400 kg na 1 ha
srednja in težka zemlja: nitrofos

Gnojilo raztrositi pri vseh posevih na surovo brazdo (pred setvijo) in ga z brano dobro z zemljo premešati! Ozimna žita gnojiti spomladi »na glavo« (z drugo polovico odmerjene množine gnojila). **VSA TA GNOJILA IZDELUJE IN DOBAVLJA:**

Tvornica za dušik d. d. Ruše

V Španiji traja borba dalje, trenutno so republikanci še vedno v ofenzivi. Vojna pa rabi poleg ogromnih količin orožja in streliva skoroda še večje množine živil. Na sliki vidimo španske žene pri obdelavi polja, ker so kmetje po večini na bojnih poljih, kjer se bore za svobodno špansko republiko.

njen značaj. So obramba ne samo proti vojaškemu vdoru, kakor je mislil Pašić, temveč tudi proti uniformiranosti civilizacije. Težavnost prometa, zvez med posameznimi kraji je pustila vsakemu mično osebnost, svojstvenost. Tisti komadni turizem, kakor je po godi večini ljudi, še ni pokvaril te čudovite dežele. Tisti dan, ko bodo lepe asfaltirane ceste preprežale to primitivno zemljo, bo konec njene veličastnosti.

... Na španskih cestah srečaš vse, samo pešca ne. V Jugoslaviji

Igralci so nastopili s to igro prvič ter so z njo pokazali mnogo dobre volje in spretnosti, ker je bila igra prav dobro uprizorjena. Igralci so bili dobro razpoloženi, ker je bila dvorana nabito polna. Tega dejstva je bil vesel tudi blagajnik društva s. Jože Jurak. Druga uprizoritev dramskega odseka je pa bila dne 3. septembra t. l. tudi v šolski dvorani na Senovem, in sicer so uprizorili tokrat »Vdovo Rošlinko«. Med odmorji je igrala delavska godba na pihala, ki je vso prireditev jako poživila ter gre tudi njej zahvala za velik uspeh.

Studenci pri Mariboru. — Dne 3. septembra t. l. je društvo priredilo v dvorani gostilne Mraz Cankarjev večer. Na sporedu so bile: recitacije, igrokazi, godbeni in pevski nastopi. Studenski delavci in delavke so s to prireditvijo slavili spomin 20-letnice smrti našega velikega pisatelja Ivana Cankarja. — Dne 31. julija t. l. je priredilo »Mladinski dan«. Na predvečer se je vršila lepo uspeša akademija v dvorani g. Mraza, na kateri so bili udeleženci s sporedom prav zadovoljni, tako z recitacijami, nastopom govornega zbora, z dramsko sceno, v kateri je nastopila s. Kalanova s Seliskarjevo pesmijo »Zagovor«. Nastopili so tudi mandolinisti mariborske »Vzajemnosti«, pevski zbor studenske »Enakosti« in tenzanske »Vzajemnosti«. Igrala je tudi godba »Glasbenega društva žel. del. in uslužbencev«. Z vsem programom so bili ljudje prav zadovoljni.

Kranj. — Društvo v Kranju namerava ustanoviti pevski odsek, na kar opozarja vse pevce-delavce, da se priključijo pri društvenih funkcijah.

Hrastnik I. — Dolgoletni tajnik naše »Vzajemnosti« in agilni delavec na dramskem polju, s. Lojze Pirc, se je oženil z gđ. Pepco Dušakovo. Članstvo mu želi obilo sreče v prepričanju, da ostane še v naprej požrtvovalen delavec na kulturnem polju.

Guštanj. — Guštanjska »Vzajemnost« je tudi letos priredila tombolo in je v to svrhu pripravila šest velikih in nad 200 manjših dobitev. Čisti dohodek te prireditve je bil namenjen izpopolnitvi knjižnice ter pevskemu in dramatičnemu odseku.

Litija. — »Vzajemnost« je skupno s kolesarskim društvom priredila »družinski izlet« v Jazbine. Izleta se je udeležilo veliko število sodrugov in sodružic. Izletniki so bili ta dan jako zadovoljni in je izlet potekel prav veselo.

Pobrežje pri Mariboru. — Julija meseca je tukajšnja »Vzajemnost« priredila »češki večer«, ki je v vsakem oziru najlepše uspel. Na sporedu so bile godbene točke, deklamacije, govornilni zbor in odlomek iz igre »Štrajk«. Vse te točke so bile sprejete z velikim odobravanjem. Slavnostni govor je imel s. Petejan, povdarjajoč potrebo prosvetnih večerov, da se dviga kultura med našim delavstvom. Opisal je tudi visoko kulturno stopnjo češkega naroda. Navzoči so govor s. Petejana sprejeli z velikim za-

je nasprotno. Pešca srečaš povsod, tudi v najbolj zapuščenih pokrajinah. Redko hodijo sami, največkrat v karavanah, pa ne v kompaktnih skupinah, temveč raztreseni po cesti, moški spredaj, ženske zadaj, s torbo na hrbtu, opirajoč se na palico ali pa vodijo otroka za roko.

To so neumorni pešci. 50 km je za nje promenada. Če vam rečejo: »To ni daleč«, ne verjemite: to je gotovo poldneva hoda. Bodisi, da rosijo tovor ali ne, prehodijo povprečno šest do sedem kilometrov na uro. Tema ne ustavi njihove poti. Kadar sva z ženo kampirala blizu ceste, sva jih slišala vso noč hoditi mimo.

... V Mostarju sem videl ženske, ki so prehodile ponoči pet ur, da so prodale na trgu deset litrov mleka po dva dinarja. Z dvajset dinarji v torbi so morale napraviti isto pot domov. Večkrat sem videl dečke, ki so tekli 15 km daleč v šolo, to je trideset kilometrov dnevno.

Pisatelji je tudi govoril s temi ljudmi, ki jih je srečaval. Pri Valjevu mu je dejal neki srbski kmet:

»Veste, gospodine, jaz imam zelo rad Francijo. Tri mesece sem se zdravil tam med vojno. Vaša dežela je kakor naša: pri vas je žita in sadja kakor pri nas.«

Opazoval je posebnosti posameznih narodov in pokrajin, saj pravi: »Za vsako pokrajino bom navedel kratke zgodovinske pripombe, ker so neobhodno potrebne za razumevanje Jugoslavije in nam razjasnijo različne vplive v arhitekturi, glasbi itd. Na primer: razkošno vezene noše okrog Zagreba in v Slavoniji so očitno madjarskega izvora in hrvatske pesmi spominjajo na madjarske rapsodije.«

V oči mu je padla velika razlika med Slovenijo in drugimi pokrajinami Jugoslavije:

»Kmalu potem, ko sva zapustila Zagreb (kjer mu je poleg drugega posebno ugajal etnografski muzej), sva prišla v popolnoma drugačno pokrajino — Slovenijo. Niti dežela, niti mesta nimajo nič balkanskega. Ta pokrajina, stara Carniolia, je pripadala Nemčiji in Avstriji več kakor tisoč let. Arhitektura mest in vasi je ista kakor v avstrijski Koroški in Tirolski.

... Prebivalstvo samo je slovanskega rodu, toda po stiku, ki ga je imelo toliko stoletij (z nemštvom), se je močno preobrazilo in nima nobene od hrvatskih ali srbskih zunanjih (fizičnih) lastnosti... Prej spominja na ljudi iz dunajske okolice.

dovoljstvom. Čehe, ki živijo v Mariboru, je na tem večeru zastopal g. Bureš.

Zabukovca. — »Vzajemnost« je organizirala festival, ki se je vršil 19. junija t. l. na vrtu s. Zupanca v Megojnicah. Sodelovalo je deset pevskih zborov, dve godbi na pihala in orkester. Spored je bil dobro izbran in so zaradi tega koncertne točke splošno ugajale. Slabo vreme je pa kasneje motilo prosto zabavo.

Borovnica. — Dramski odsek se je lotil velikega dela, ko se je odločil vprijeti zgodovinsko dramo Bratka Krefta v petih dejanjih »Celjski grofje«. Posebno podelski odri to igro težko uprizorijo zaradi režijskih težkoč. To je bila doslej največja dramska uprizoritev v Borovnici. Zato smo ponosni na uprizoritev. Za predstavo je bilo živo zanimanje in smo bili tudi mi veseli velikega obiska. Vsi, ki so prišli igro gledat, so bili jako zadovoljni z nastopi posameznih igralcev, ker so res pokazali svojo dramsko usposobljenost in krepko voljo v udeleževanju na tem polju.

Nova »Vzajemnost« se ustanovi v Št. Vidu nad Ljubljano.

Senovo pri Rajhenburgu. Diletantje naše »Vzajemnosti« so 3. septembra zvečer vprižili igro »Vdova Rošlinka«. Svoje vloge so zelo dobro podali, posebno so ugajali: Rošlinka, Manica, Janez in Balantač. Z burnim ploskanjem so gledalci dali priznanja svojim igralcem. Želimo, da se igra ponovi. Sodelovala je tudi naša delavska godba, ki je neumorno svirala ter vso prireditev poživela, za kar zasluži vse priznanje.

Jezik se razlikuje od srbohrvatskega tako, da mu ustava Jugoslavije priznava posebne pravice.

... Rod je zelo katoliški: ob cestah je polno znamenj...

Naselbine so čiste. Podobne kraje je videl potem na Koroškem, Tirolskem, Bavarskem in Württemberškem.

Iz naše zgodovine omenja Ilirijo:

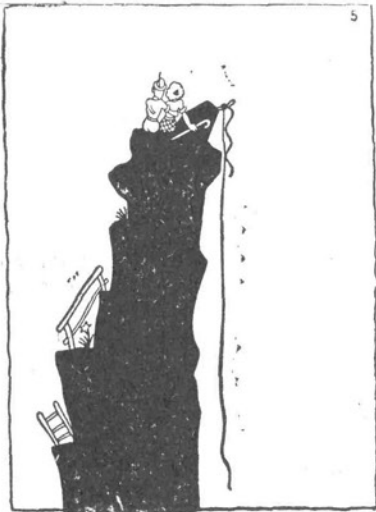
»Napoleon je šel tu skozi kakor skozi vso Evropo. Saj srečuješ od rta Sv. Vincenca na skrajni točki Portugalske do Moskve sledove njega ali njegove vojske. 1809. leta je ustanovil Ilirijo, pet pokrajin, ki jih je odtrgal od Avstrije in zaupal Marmontu: brez dvoma političen maneuver, ki pa je dal vsaj videz svobode (un semblant de liberté) dobri tretjini južnih Slovanov. Tega niso pozabili,« — kar mu je pričal spomenik pri Križankah.

Nišmo imeli namena kritično ocenjevati te 296 strani obsegajoče knjige, ki jo krasi tudi mnogo lepih slik. Hoteli smo samo opozoriti na njo, ker je vredna, da jo bere vsak, ki zna francoski, da vidi, kako je Francoz videl Jugoslavijo.

Dobro jutro!
Dober dan!
Za nego zob je
Cimean!

Veseli dogodek

v višini

2834 metrov

Planinska zgodba brez besed

KNJIŽEVNOST

Kulturno delo slovenskega delavstva. Pod tem naslovom prinaša ugledni praški dnevnik »Prager Presse« pohvalno oceno Tančeve knjižice »Kronika delavske kulture«.

Pohod v drugo svetovno vojno. Max Werner je izdal 356 strani obsegajočo knjigo »Der Aufmarsch zum zweiten Weltkrieg«. Pisatelj se opira na same vojaško-strokovne publikacije in podatke. Vojaško sposobnost držav (navajamo samo najvažnejše) ocenjuje po tem-le vrstnem redu: 1. kategorija gospodarsko močnih držav s polno razvito vojno sposobnostjo (Rusija in Nemčija); 2. gospodarsko močne države s še nepopolnim vojnim potencialom (Angli-

ja in Francija); 3. države s slabo gospodarsko podlago, toda z dalekosežno militarizacijo (Italija in Japonska); 4. države s slabim industrijskim potencialom in s srednjo ali slabo oboroženo silo (Poljska i. p.).

Zagovor Leva Trockega. Trocki je izdal v švicarski založbi (Jean Christophe Verlag, Zürich) knjigo »Stalins Verbrechen«, v kateri polemizira s Stalinom in njegovo politiko in podaja vse zapiske, dokumente in svoj govor pred mednarodno preiskovalno komisijo, ki je razsodila, da so obdolžitve moskovskih procesov proti njemu neutemeljene in deloma falzificirane. Poudarja, da je za slučaj vojne za brezpogovorno obrambo sovjetske unije, prav tako pa izraža prepričanje, da se bo rusko delav-

stvo otreslo »osebnega birokratskega Stalinovega režima«. Beležimo kot kronisti.

Mednarodni institut za socialno zgodovino v Amsterdamu izdaja s finančno podporo holandske delavske zavarovalne banke v več jezikih bulletin, ki prinaša najraznovrstnejše gradivo (letake, časopisne članke, rokopise, slike itd.) iz socialne zgodovine vseh narodov. V zadnji številki prinaša socialno-historično literaturo v Angliji od 17. do 19. stoletja in zbirko ruskih emigrantskih soc. časnikov za časa carizma.

Knjige Cankarjeve družbe se tiskajo ter vse kaže, da bodo šle ob desetletnici izdajanja z nekim ponosom iz rok v roke... Izgleda, da bo letos posebno privlačna 14 pol obsegajoč Koestnerjev »Španski testament«.

KAŽIPOT MOŠKIM

Bodočnost pripada statistiki. Zastarelo, da, diluzijalno strmijo v nas ljudje, ki številkam ne zaupajo in ki jim je neznana poezija statistike. Koncem koncev se je tudi poezija spremenila; bistveno celo! F. T. Marinetti govori o »aeropoeziji« in odkriva nove čare »strojne estetike«. — »Il poema del vestito di latte« — ep o presnovi mleka v blago za obleke, ... to je naša dinamična Odiseja! Pa naj se še kdo upa protiviti statistiki! Prepričan sem celo, da bi bil marsikateri, ki je zaradi slabih skušenj postal sovražnik žensk, popolnoma drugačnega mnenja, da je imel o pravem času pri roki kako statistiko o različnih ženskih vrstah, — in marsikatera tragedija bi se bila sprevrgla v komedijo, če bi bil nesrečnež povprašal za svet ljubavne logaritme, preden si je na glavo pognal v klobucijo, kjer se vsi njegovi načrti razbijajo ob ubogih številkah!

Amerikanec bi najbrž odpotoval na Japonsko in si tam poiskal svojo Dulcinejo, kajti statistika pravi, da so Japonke najzvestejše soproge... In če ti je na tem, da si najdeš tovarišico pri svojem delu, pojdi v Francijo, — pa najsi zveni to še tako čudno! — Previden mladeč bo odplul nemara kar čez lužo ter v USA stopil v zakonski jarem; riziko je baje tam najmanjši. Amerikanka se kaj rada loči, — seveda, ne brez koristi zase! O tem bi lahko pripovedoval marsikateri »Chaplin«. Toda poskus se izplača, dasi so stroški precejšnji! Ne pozabi namreč, da potrebuje Amerikanka najmanj 55 krat toliko denarja za nego lepote kot Nemka, ki baje nosi svetovni rekord v prirodnosti odkar jo silijo k temu. — Če pa želiš ženo, ki sovraži alkohol, potuj na Angleško! Tam boš srečal »Treznost« samo!... Seveda, v tihih trenutkih pomisli, da izjeme le potrjujejo pravilo!

Za veliko korist, izvirajočo iz gornjih besed pač za vsakega moškega, se zahvalimo duhovitemu francoskemu novinarju, ki si je — kdo ve iz kakšnih globokih nagnjenj! — postavil sitno nalogo, sestaviti »Ženitbeni vodič«, — iz katerega posnemamo naslednje »govoreče« števke:

Francoska dama pospravi na leto: 190 kg kruha, 43 kg mesa, 100 l vina, 500 g čaja, 3,97 kg kave, 20 kg sladkorja, 5 l piva.

Od 100 Francozinj se jih omoži 57, od 30 se ena razporeči, 37 od 100 jih dela, vsaka 250 ima svoj avto, vsaka 35 svoj telefon.

V gledališče gre (v večjem mestu) vsaka dva meseca enkrat in v kino enkrat mesečno. Na leto si kupi še: dve obleki, en površnik,

tri klobuke in dva para čevljev. Za lepotilna sredstva izda letno 225 din in živi povprečno 47 let 4 mesece.

Angleška dama poje na leto: 105 kg kruha, 55 kg mesa, popije: 7 del vina, 5 kg čaja, 350 g kave, 39 kg sladkorja, 25 l piva.

Od 100 Angležinj se jih omoži 52, od 80 se ena loči, 30 od 100 jih dela, vsaka 220 ima svoj avto in vsaka 30 telefon.

V gledališče gre (v večjem mestu) vsake tri mesece enkrat in v kino vsak tretji teden. Dokupi si še: dve obleki, en površnik, dva klobuka in dva para čevljev. Za razne maže izda 90 din in živi povprečno 49 let 9 mesecev.

Nemška dama potrebuje letno: 130 kg kruha, 34 kg mesa, 4 l vina, 100 g čaja, 1,86 kg kave, 22 kg sladkorja, 50 l piva.

Od 100 Nemk se jih omoži 55, ena izmed 200 se razporeči, 35 od 100 jih dela, vsaka 1000 ima avto, vsaka 40 telefon.

Vsak šesti teden (v večjem mestu) obišče gledališče, vsak drugi mesec kino. Kupi si na leto: eno obleko, en klobuk, en par čevljev; — izda za kosmetiko 30 din in živi povprečno 40 let 8 mesecev.

Japonska dama potrebuje na leto: 25 kg mesa, 4,20 kg čaja, 20 kg sladkorja, 2 l piva, nič kruha, nič vina, nič kave.

Od 100 Japonk se jih omoži 62, ena izmed 1300 (!) se loči, 35 od 100 jih dela, — vsaka 1000 ima svoj avto, vsaka 100 telefon.

Enkrat mesečno (v večjem mestu) obišče gledališče in prav tako kino. Nakupi si še: eno obleko, en par čevljev, nobenega klobuka in izda za svojo lepoto 75 din. Živi povprečno 42 let in en mesec.

Amerikanska dama pospravi letno: 155 kg kruha, 54 kg mesa, 3 del vina, 2 kg čaja, 5,34 kg kave, 50 kg sladkorja, 20 l piva.

Od 100 Amerikank se jih omoži 61 pa že vsaka osma pobegne iz zakonskega jarma, 22 od 100 jih dela, vsaka 80 (!) ima svoj avto in vsaka 7 (!) svoj telefon.

V večjem mestu poseti vsaka dva tedna gledališče in vsak teden kino (!). — Letno si kupi: 4 obleke, 2 površnika, 4 klobuke, 4 pare čevljev; — izda za lepoto 1672 din in živi povprečno 48 let 5 mesecev.

Tako! Statistiko si pač vsak lahko izpopolni in razširi, kolikor mu drago (le znanstveno prosim!)... Radi bomo prihodnjič priobčili sličen vodič ženskam in upamo, da boste oboje razumeli, da je samo šala na račun statistike.

X.

MEDICINSKE ZANIMIVOSTI

Vsakdo ve, da zdravniki radi pogledajo vodo, da po njej presodijo človekovo bolezen. To nikakor ni dognanje moderne medicine, ker to so prakticirali že pred Kristusovim rojstvom. Posebno stari arabski zdravniki so bili veščaki v tem. V srednjem veku so bili mnenja, da se po vodi spozna tudi človekov značaj, temperament. Tako piše stara srednjeveška knjiga:

»Če hočeš vedeti, kakšne nagibe ima človek, boš to spoznal po barvi vode, ki prihaja iz človeka. Če je voda rdeča in debela, pomeni, da je tisti človek sangvinik, da ima njegova kri pravo moč. Če je voda drobna in rdeča, pomeni, da je tisti človek kolerik, da ima torej preveč krvi in premalo vodenosti. Tak človek mora biti togoten, ker žolč premočno v njem gori, da se mu voda ne more zoperstaviti. Če je voda bela in debela, pomeni hladno naravo in to je flegmatik.«

Philippus Theophrastus Bombastus Paracelsus von Hohenheim se je imenoval profesor baselske univerze, na kateri je začel predavati 1527. leta. Nastopil je za reformiranje vse medicine. Pred študenti ni nastopal z vzvišenostjo učenjaka. Navadno je prišel v predavalnico malo vinjen. Zavrgel je latinščino (ki so jo morali tedaj govoriti učeni ljudje) in govoril nemško, rad je uporabljal krepke, sočne izraze. Namesto da bi svoje učence mučil z učenimi knjigami, jih je vodil po gorah in dolinah, da so duhali rože, ruvali korenine, opazovali rastlinstvo in živali. Zvečer je, navadno pijan, narekoval svoje delo, ki je dobilo ime »Teze medicinske reformacije«.

»Vsi travniki in trate, vse gore in griči so velika lekarna sveta!« je učil in starim učenjakom samozavestno zaklical: »Vi prisegate na knjige, vi učeni gospodje, meni pa je narava razodela, da nihče ne postane mojster iz knjig.« — »Z nogami je treba poteptati te vaše stare knjige, ki jih vi raziskujete po črkah, in učiti se je treba iz narave. Moji čevlji in moj nos vedo več kakor Avicenna in Galenus in vsi ti učeni črkarji in skribenti.«

Požrtvovalen anatomist. Ko je prodrlo že v srednjem veku spoznanje, da je bolezen telesna zadeva in ne kaka »kazen božja«, so prvi znanstveniki z vso vnemo začeli raziskovati anatomijo človeškega telesa.

Zdravnik Vesalius se ni zadovoljil samo s seciranjem na univerzi, temveč je ponoči hodil skrivaj na pokopališča in morišča, zbiral kot tat telesne ostanke in kosti in jih doma v svoji študijski sobi pregledoval.

Angleški zdravnik William Harvey je 17 let najintenzivneje raziskoval živali in ljudi, da je odkril vse skrivnosti krvnega obtoka. Njegovo znanstveno delo je prišlo v čudni zvezi tudi pred sodišče. Neka ženska je naznanila gostilničarja Hara, da je pri njem prava morišnica. Preiskava je dognala, da je v njegovem prenočišču izgubilo življenje polno potnikov, ki so jih mrtve pošiljali zdravniku Harveju, da je na njihovih truplih študiral svojo znanost. Učenjak mu je namreč za vsako truplo dobro plačal, lakomni gostilničar je pa zaradi denarja iskal žrtve, dočim se učeni profesor ni vprašal, odkod mu dobavlja toliko mrličev.